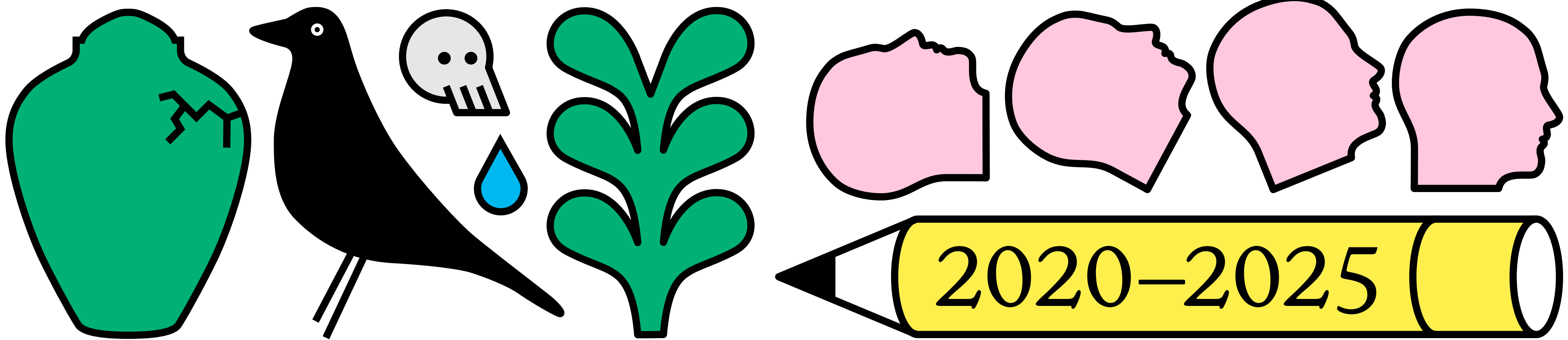
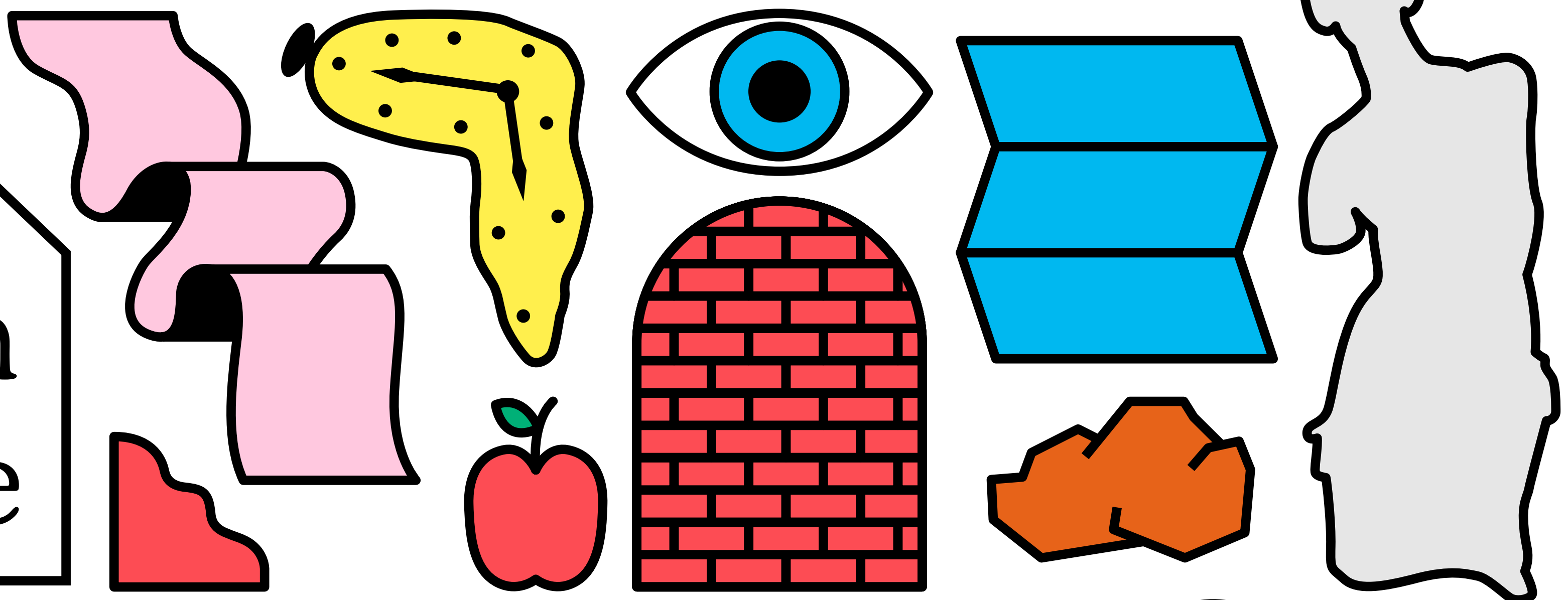

Kunstformidlingsplan

for barn
og unge

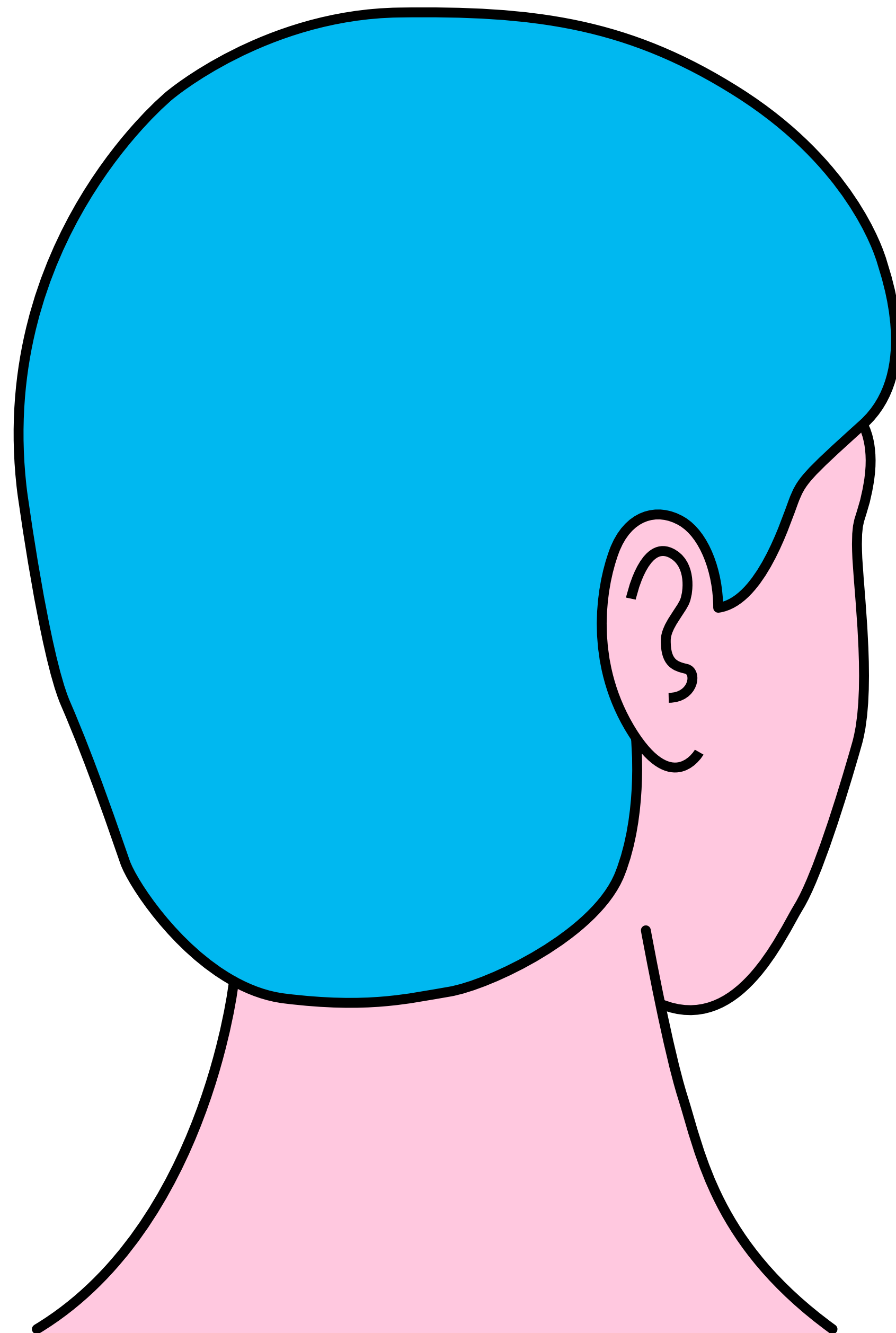
Prosjektleder: Øyvor Johnson
Direktør – Fagavdeling for kunst og kulturutvikling
E-post: oyvor.johnson@bergen.kommune.no
Tlf: 995 90 128

Design: Overhaus

Planen er utarbeidet av Byrådsavdeling for klima, kultur og næring,
ved Fagavdeling for kunst og kulturutvikling.

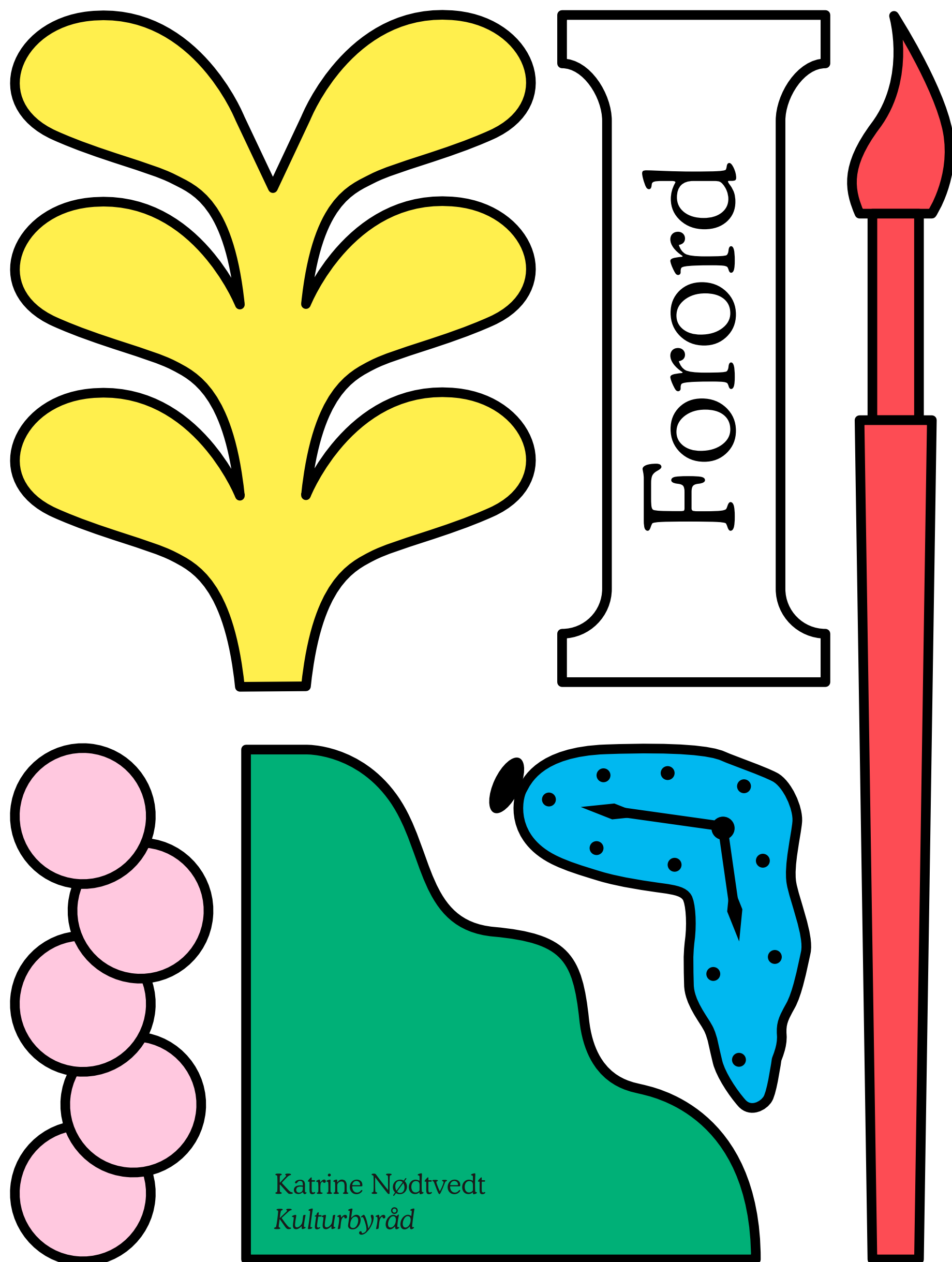

BERGEN
KOMMUNE

Forord	4
1 Innledning	5
1.1 Definisjon av kunstformidling	6
1.2 Målgruppe.....	6
1.3 En kunstby for barn og unge – premisser for planen	7
1.3.1 Statlig kulturpolitikk.....	7
1.3.2 Byens visjoner og ambisjoner.....	7
1.3.3 Planstatus for kunstformidling barn og unge	8
1.3.4 Byens neste politikk og praksis på feltet	8
1.4 Barn og unges plass i kunsten	9
2 Hovedmål og strategier	12
2.1 Hovedmålsetning.....	13
2.2 Strategier	14
3 Kunstfeltet	15
3.1 Kunstnerens/feltets rolle i formidlingen.....	16
3.1.1 Veien videre.....	17
3.1.2 Tiltak i planperioden.....	17
3.2 Kvalitet i formidling og opplevelse	17
3.2.1 Veien videre	19
3.2.2 Tiltak i planperioden.....	19
3.3 Barn og unges medvirkning og medskapning	19
3.3.1 Veien videre	21
3.3.2 Tiltak i planperioden.....	21

3.4 Innovasjon i formidlingen	22
3.4.1 Veien videre	22
3.4.2 Tiltak i planperioden.....	22
4 Kunst og dannelse	23
4.1 Barnehage	25
4.1.1 Den kulturelle bæremeisen	25
4.1.2 Veien videre	25
4.1.3 Tiltak i planperioden.....	26
4.2 Skole.....	26
4.2.1 Den kulturelle skolesekken.....	28
4.2.2 Veien videre	28
4.2.3 Tiltak i planperioden.....	28
5 Kritikk, forskning og utvikling	29
5.1 Kritikk og synlighet, tradisjonelle og nye medier	30
5.1.1 Veien videre.....	31
5.1.2 Tiltak i planperioden	31
5.2 Barn og unges egne refleksjoner	32
5.2.1 Veien videre	33
5.2.2 Tiltak i planperioden	33
5.3 Forskning og utvikling	34
5.3.1 Veien videre	35
5.3.2 Tiltak i planperioden	35
6 Budsjettbehov og økonomioversikt	36
6.1 Budsjettbehov i planperioden	38

Katrine Nødtvedt
Kulturbyråd

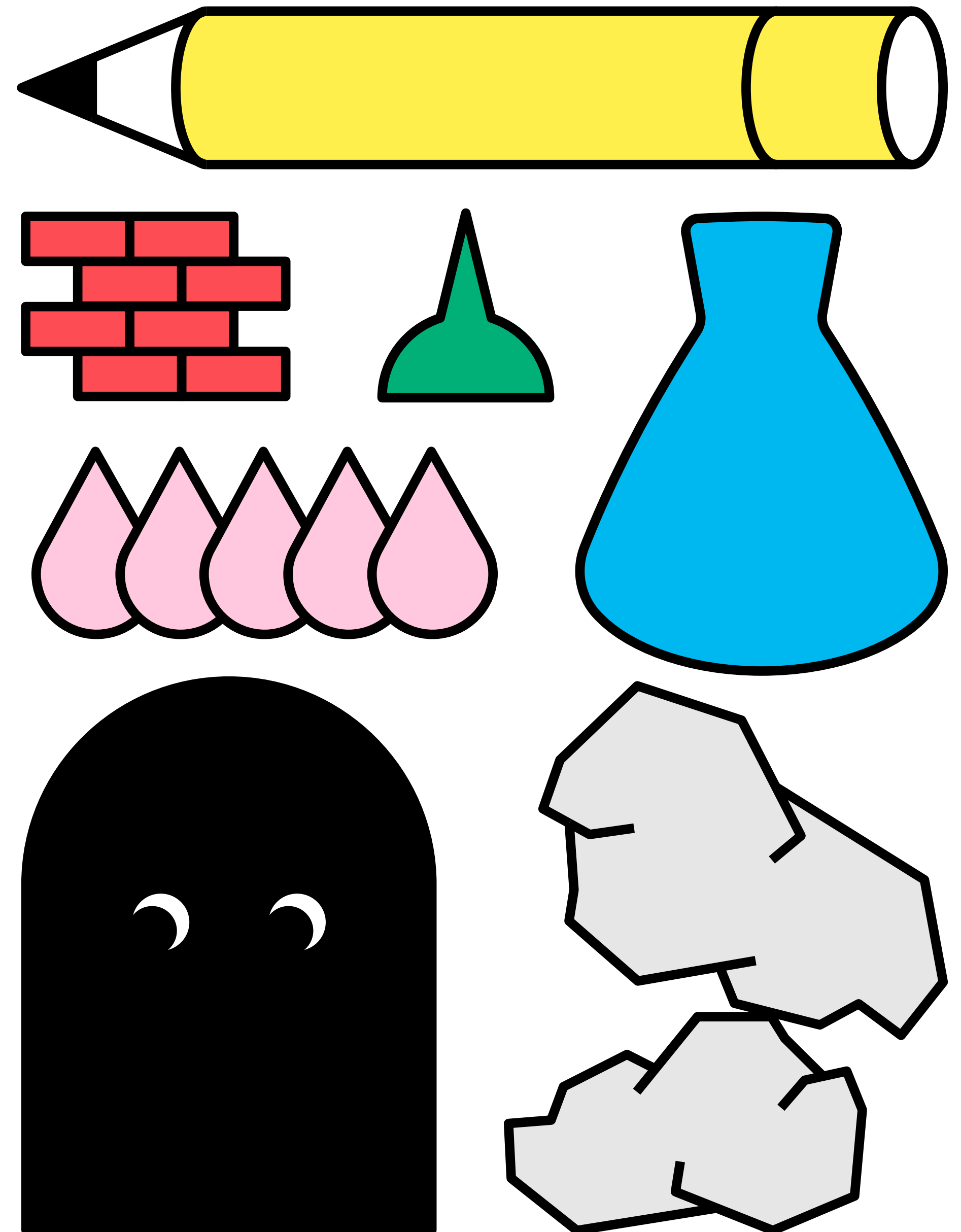
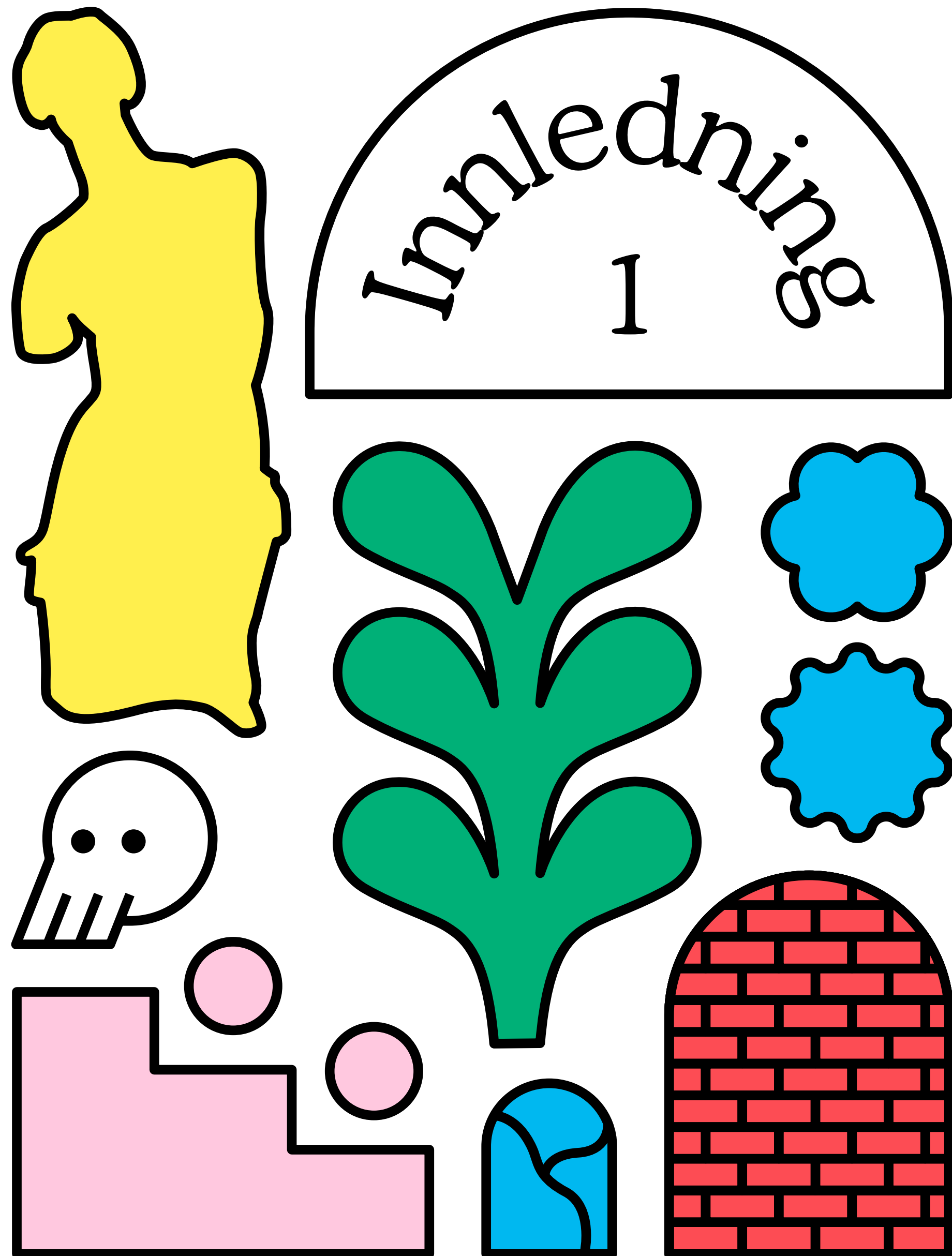
Kunsten tilbyr andre måter å tenke på, andre måter å gjøre ting på og kunsten utfordrer vår virkelighetsoppfattelse og samfunnet vi lever i. Barn og unges måte å se og oppleve kunsten på kan bidra til å røre ved vår oppfattelse av verden, og kunsten kan bli en del av en større samtale mellom barn og voksne om de små og store tingene i livet.

Barn og unge opplever kunst på en annen måte enn voksne – i mange tilfeller bruker de flere sanser i møtet med kunsten. Tilbakemeldinger fra aktører i musikkfeltet viser at barna er vel så opptatt av hva dirigenten hadde på seg og hvordan hun beveget seg på scenen, eller hva harpisten gjorde i en av sine lange pauser, som den faktiske musikken de var kommet for å høre. De lytter med øynene, så vel som ørene, der hvor voksne har lært seg å sile ut de mindre viktige uttrykkene og bare lytte. I møtet med det tradisjonelle kunstmuseet vil kanskje barna oppleve at kunsten henger høyt på veggen og at man ikke når opp. Bare det at barna ser kunsten fra et annet perspektiv enn voksne gir barna en annen oppfatning av hva de ser og rom for egne refleksjoner.

Store kunstopplevelser i barndommen kan følge oss gjennom resten av livet. Grunnlaget for en levende interesse for kunsten legges tidlig i livet og ved å bli eksponert for kunsten får man en bedre forståelse av kunstens rolle i samfunnet og hvordan den kan brukes til å belyse aktuelle problemstillinger for et bredere publikum. Kunsten kan brukes som en del av læring i mange fag i skolen, og arbeidsmetoder fra kunsten kan gi ny innsikt i andre fag og bidra til at man lærer å løse problemer på nye måter.

Det bergenske kunstfeltet er en smeltedigel av ulike uttrykk og stadig nye prosjekter, og mange av byens aktører, både blant institusjonene og i det frie feltet, satser allerede i dag på å utvikle gode formidlingsprogrammer og nye kunstproduksjoner for barn og unge.

Med denne planen ønsker Bergen kommune å løfte fram ulike aspekter ved kunstformidling for barn og unge, og de mulighetene og utfordringene som ligger i feltet. Denne planen vil danne grunnlag for tiltak og virkemidler som vil bidra til å styrke det profesjonelle feltets satsing på kunstopplevelser for et ungt publikum.

1.1 Definisjon av kunstformidling

Enkelt definert er kunstformidlingens oppgave å være brobygger mellom publikum og kunsten. Formidlingen skal således være en døråpner inn til kunsten og tilgjengeliggjøre den for et større publikum. Godt hjulpet av en kulturpolitisk satsing på barn og unge, har kunstformidling for barn og unge siden årtusenskiftet vokst fram som et eget fagfelt, med helt særegne definisjoner og begreper. Definisjonen av kunstformidling avhenger også av hvilket kunstnerisk uttrykk man har med å gjøre. Særlig innen visuell kunst inntar kunstformidlingen rollen som brobygger. En kunstformidler har som sin oppgave å gi verket som observeres liv og tale, med andre ord formidle kunstnerens intensjon til de som observerer verket, eller invitere til samtale og refleksjon rundt verket. I de performative sjangrene, som musikk, scenekunst etc., er det kunstneren/utøveren som fungerer som formidler og som derfor må finne et uttrykk og en form som kommuniserer kunstverkets innhold/budskap til målgruppen. I kunst for barn og unge er formidlingsperspektivet tett knyttet opp mot pedagogisk praksis.

1.2 Målgruppe

Målgruppe for planen er barn og unge fra 0–19 år. Barn og unge er ikke en homogen gruppe og hvert alderstrinn har sine utfordringer og behov for tilrettelagt kunstformidling.

I de første leveårene styres barnas kulturbruk av foreldre/foresatte og andre voksne som barna har kontakt med, f.eks. barnehagepedagoger. De voksnes egne kulturinteresser er med på å farge tilbudet til de minste. Kunstopplevelser for småbarn har fokus på å være multisensoriske – barna skal kunne ta og føle på kunsten og være aktivt deltakende i forestillinger. De minste publikummerne lærer gjennom å ta på, lytte og se.

Når barna når skolealder har de i mange tilfeller allerede utviklet egne interesser og preferanser på kulturfeltet. Mange har kanskje allerede begynt å delta i kulturaktiviteter gjennom kulturskole og lignende. Foreldre/foresatte har fortsatt stor innflytelse på barnas kulturbruk og barna får også kulturopplevelser gjennom skolen og Den kulturelle skolesekken (DKS).

En av de største utfordringene som kunstfeltet opplever er å komme i kontakt med ungdommer som i utgangspunktet ikke ser for seg mulighetene kunst og kulturlivet har. Mange identifiserer seg ikke med kunstfeltet og opplever ikke at det er en plass for dem der. Med andre ord, de føler seg ikke representert og ser ikke sin egen rolle i kulturinstitusjonene eller deres tilbud. Det er fortrinnsvis gjennom skolen og DKS-tilbudet at denne målgruppen får oppleve kunst og kunstformidling. Dersom skolen ikke er aktiv bruker av DKS-tilbudet er det lite sannsynlig at ungdom kommer i kontakt med eller oppsøker kunst- og kulturinstitusjonene på egen hånd.

1.3 En kunstby for barn og unge – premisser for planen

FNs konvensjon om barnets rettigheter (Barnekonvensjonen) er en internasjonal avtale om barns rettigheter. Den gir alle barn og unge under 18 år rett til å ha en trygg og god oppvekst, uansett hvem de er og hvor de bor. Norge ratifiserte FNs barnekonvensjon i 1991. I konvensjonens artikkel 31 står følgende:

1. Partene anerkjenner barnets rett til hvile og fritid og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder og til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet.
2. Partene skal respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons- og fritidsaktiviteter.

Norsk kulturpolitikk er forankret i lover og politikk, både på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå. Norge ratifiserte i 2007 UNESCOs konvensjon fra 2005 om et mangfold av kulturuttrykk. Her legges det vekt på kulturens rolle i samfunnet og kulturpolitikkenes rolle for å oppnå en bærekraftig utvikling innenfor mange samfunnsområder, herunder kulturarv, ytringsfrihet og demokrati.

Kulturloven trådte i kraft 1. august 2007 og gir retning for kulturfeltets utvikling basert på UNESCO-konvensjonen. I henhold til loven skal stat, fylkeskommune og kommune sørge for at kulturlivet har forutsigbare utviklingskår og fremme profesjonalitet og kvalitet i kulturtilbudet og legge til rette for deltakelse i kulturaktiviteter.

1.3.1 Statlig kulturpolitikk

I 2008 etablerte Norsk kulturråd den nasjonale satsingen *Kunstløftet*, for å bidra til gode vilkår for produksjon av kunst for barn og unge, økt prestisje, og en styrket plass i offentligheten. Kunst for barn og unge skulle bli et mer attraktivt arbeidsområde for skapende og utøvende kunstnere. Kunstløftet ble gjennomført i to faser, fra 2008–2011 og fra 2012–2015. Satsingen har vært et viktig premiss i arbeidet med å øke oppmerksomheten rundt kunst for barn og unge i prosjektperioden. Den belyste også et viktig dilemma i arbeidet med kunstformidling for barn og unge, nemlig hva som skal være det primære fokuset: kunsten eller målgruppen.

Høsten 2018 la Solberg-regjeringen fram sin kulturmelding, den første nasjonale kulturmeldingen siden 2003. Den nye meldingen legger særlig vekt på kunst og kultur som en sentral del av barn og unges dannelse. En vidtfavnende allmenndannelse gjør enkeltmennesker i stand til å være aktive samfunnsborgere, uttrykke seg og til å ta selvstendige valg basert på respekt og forståelse for andre.

Kunst og kulturfeltet omtales som en samlende arena for befolkningen, på tvers av alder, sosial bakgrunn, økonomi osv. Lokale kulturinstitusjoner blir viktige møteplasser for felles opplevelser og debatt om samfunnsaktuelle problemstillinger.

Kulturmeldingen omtaler videre viktigheten av å ruste opp barn og unge sine evner til kritisk refleksjon og deres egen evne til å uttrykke seg. I arbeidet med fagfornyelsen i skoleverket har kreative og skapende evner blitt tillagt større vekt og man anerkjenner viktigheten av de estetiske fagene i elevenes utvikling. Den overordnede delen av læreplanverket understreker at kreative og skapende evner bidrar til et rikere samfunn, og kunst- og kulturopplevelser har innvirkning på hver enkelt elevs personlige utvikling. I framtidens skole skal elevene lære og utvikle seg

gjennom sansing og tenking, estetiske uttrykksformer og praktiske aktiviteter.

I tråd med den nye kulturmeldingen skal nasjonal kulturpolitikk i framtiden legge til rette for:

- * Å gi barn og unge kulturell ballast, opplæring og glede i møte med ulike kunstuttrykk
- * Løfte barn og unge som målgruppe og aktive deltakere.
- * Medvirke til å heve statusen og kvaliteten på kultur som blir skapt for og formidlet til barn og unge.
- * Styrke samarbeidet mellom kultursektoren og kunnskapssektoren.

1.3.2 Byens visjoner og ambisjoner i overordnet kunst og kulturpolitikk

Hovedvisjonen for Kulturstrategien 2015–2025 som er kommunens styringsdokument for kulturpolitikken er: *Kunstbyen Bergen – i forkant internasjonalt*. På overordnet plan skal Bergen kommune være pådriver for utvikling av barn og unges kulturkompetanse, og estetiske fag skal ha en sentral plass i all opplæring. Barn og unge med særlig interesse for kunst og kultur skal gis mulighet til faglig fordypning og oppfølging.

Kulturstrategien har siden 2015 gitt opphav til en rekke fagplaner utarbeidet av Fagavdeling for kunst og kulturutvikling. Kunst og kultur for barn og unge er i disse planen omtalt som følger:

Amatørkulturplanen 2018–2027

- * Alle byens barn og unge skal ha tilgang til et rikt og variert kulturtilbud og rom for egenaktivitet, enten i regi av offentlige og/eller profesjonelle aktører, eller på eget initiativ.

- * Mulighet for deltakelse uavhengig av sosiale og økonomiske forutsetninger.

Handlingsplan for Bergen kulturskole 2018–2023

- * Hovedmål: Bergen kulturskole skal være i forkant nasjonalt og markere seg som en tradisjonsbærende så vel som nyskapende og eksperimenterende opplæringsinstitusjon for barn og unge.

Kunstplanen 2018–2027

- * Kunstformidling rettet mot barn og unge gir grobunn for talentsatsing og økt rekruttering til det profesjonelle kunstlivet.
- * Formidling til barn og unge skal fortsatt prioriteres, og samarbeidet med skoler og skolefritidsordning vil fortsatt være et satsingsområde.

Plan for arkiv, bibliotek og museer (ABM) 2012–2021

- * Formidling er et sentralt tema innen museenes samfunnsansvar. I ABM-planens kapittel *Løft for tradisjonell formidling* heter det: Skoleprogram styrkes ved de konsoliderte museer.
- * Bibliotekene er viktige møteplasser og arena for kunnskap og opplevelser. Formidling til barn og unge skal videreutvikles i kvalitet og omfang.

En kunstformidlingsplan for barn og unge omfatter ikke målgruppens egenaktivitet eller deltakelse i kunst- og kulturuttrykk i regi av frivillige lag og organisasjoner. Mål og tiltak for amatørkulturfeltet er vedtatt i Amatørkulturplanen 2018–2027. Opplæring i kunst- og kulturfag ligger under Kulturskolens mandat, og mål og strategier for videre utvikling av Kulturskolens undervisningstilbud er vedtatt i «Handlingsplan for Bergen kulturskole 2018–2023».

1.3.3 Planstatus for kunstformidling barn og unge

Kunstbyen Bergen har over flere tiår vært en pionér i utviklingen av store og små kunstformidlingsprosjekter for barn og unge som har satt spor både lokalt, nasjonalt og internasjonalt og dette arbeidet dannet grunnlaget for strategidokumentet «Kunstformidling for barn og unge 2011–2015», vedtatt i Bergen bystyre 29.11.10, sak 293-10. Visjonen var at «Bergen skal både nasjonalt og internasjonalt fremstå som en foregangsby innen kunstformidling for barn» og for å oppnå denne visjonen hadde man som hovedmålsetning at «barn skal være en sentral målgruppe i Bergens offentlige kunst- og kulturpolitikk og sikres gode kunstmøter, kunstforståelse og interesse for kunst som uttrykk og opplevelse».

Strategidokumentet fokuserte på 6 prioriterte målområder:

1. *Kunstformidlingskompetanse*: Det skal være høy kompetanse på kunstformidling til barn både vedrørende barns egen kulturskaping og i forhold til barns opplevelser. Kompetansen skal finnes så vel i den kommunale tjenesteproduksjonen som i kunst- og kulturlivet.
2. *Barn og unges estetiske dannelse*: Bergens ambisjon er å bidra til at alle barn og unge får en estetisk dannelse som omfatter egen undersøkelse, opplæring, kompetanse og gode kunst- og kunstmøter.
3. *Kunstformidling til barnefamilier*: Kunst- og kulturlivet skal i større grad definere barnefamilier som viktige for seg og formidlingen skal innrettes slik at både foreldre og barn samtidig får gode kunstmøter. Dette er møter som stimulerer til dialog og til nye samspill mellom barn og

voksne. Mer synlig kunst og kultur i byrommet og i bomiljøene.

4. *Informasjon og tilgjengelighet*: God informasjon og tilgjengelighet til både faste og enkeltstående tilbud er viktige stikkord for å øke deltakelse og opplevelsen.
5. *Samarbeidsstrukturer*: Mellom skole og kulturlivet, mellom øvrige byrådsavdelinger og andre offentlige instanser.
6. *Utdanning og forskning*: Med ønske om et tett samarbeid med FoU-miljøene ved de ulike utdanningsinstitusjonene i Bergen, blant annet ved å bidra til etableringen av en forskningssklynge som tar for seg kunstformidling til barn og unge

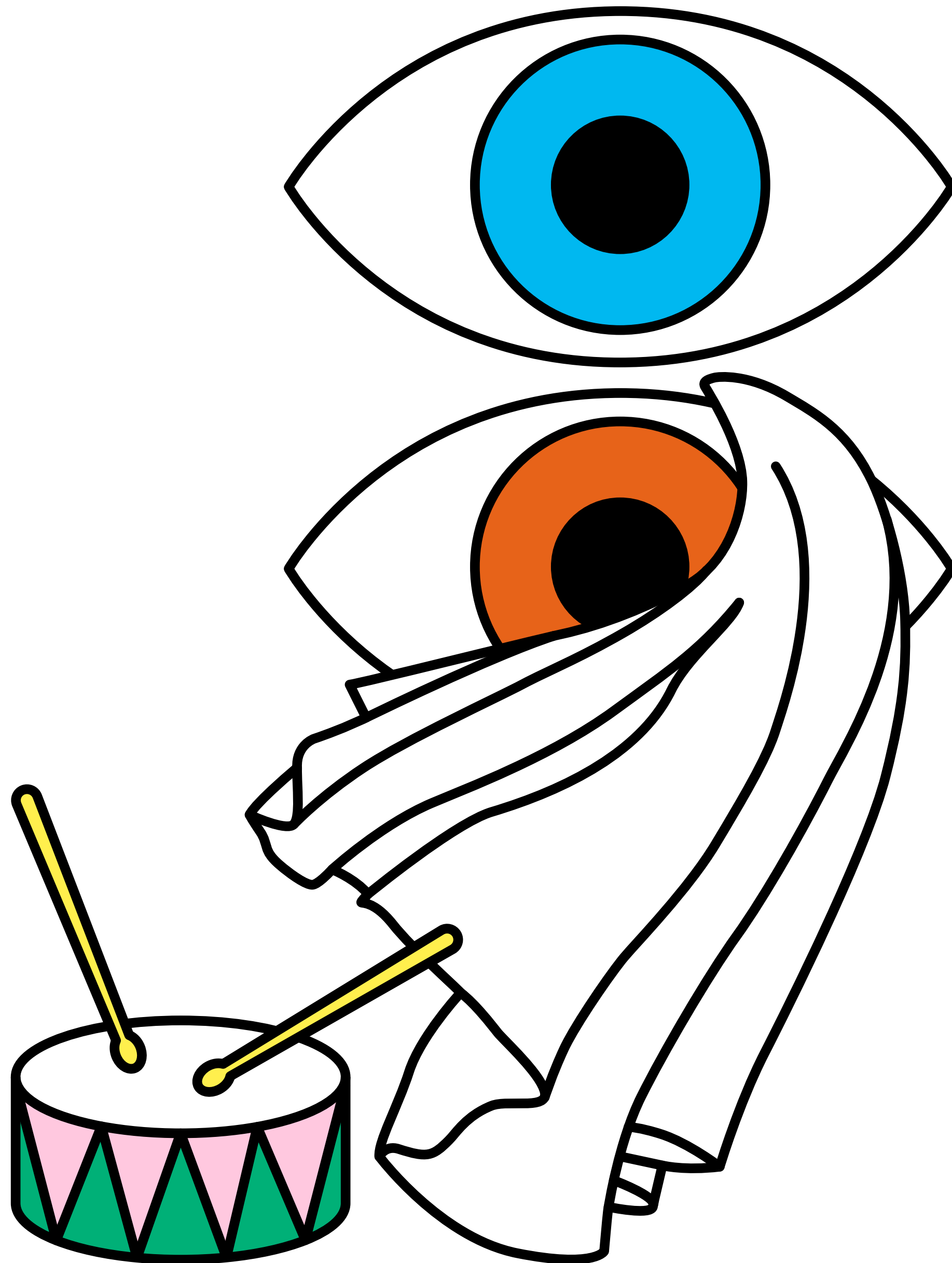
I løpet av strategiperioden har man sett en økende interesse i kunstfeltet for å utvikle produksjoner av høy kunstnerisk kvalitet for målgruppen, samtidig som det er et økt fokus på kompetanse om formidling for barn og unge blant aktørene i feltet og i forskningsmiljøer. Formidling for barn og unge har fått en naturlig plass blant de fleste institusjonene i byen og mange av aktørene i det frie feltet er også opptatt av å nå ut til målgruppen. I perioden har det også dukket opp nye arenaer i Bergen som gir rom for barn og unges kunstopplevelser, blant disse kan man nevne Cornerteateret, Litteraturhuset og nye lokaler for Hordaland Teater i Bergen sentrum. I perioden har Barnas kulturhus vært en viktig visnings- og utviklingsarena, hvor barnefamilier og barnehage/skole har fått møte profesjonelle kunstnere, samtidig som festivaler innen ulike kunstuttrykk har bidratt til et ytterligere mangfold av tilbud. I tillegg har man gjennom programmer som Den kulturelle bæremeisen styrket kunst- og kunstformidling i barnehagene, både gjennom visninger på Barnas kulturhus, men også gjennom besøk og prosjekter fra kunstnerne ute i barnehagene.

1.3.4 Byens neste politikk og praksis på feltet

Bergen kommune skal jobbe videre for å heve statusen på kunstformidling til barn og unge og synliggjøre dens relevans for kunstfeltet for øvrig. Gjennom å ha fokus på kvalitet i kunstopplevelser for målgruppen og legge til rette for faglige møteplasser for kunstfeltet med barn og unge som tema, vil kommunen ta rollen som fasilitator i dette arbeidet.

I tråd med nasjonal kulturpolitikk, vil Bergen kommune i den kommende planperioden satse på kunstfeltet som en viktig arena for dannelse, deltakelse og medborgerskap. Barn og unge skal høres, deres meninger om kunst og kultur skal tillegges vekt og de skal føle seg inkludert i et mangfoldig og omfangsrikt kulturliv. Kulturell kapital gir utslag i mestringsfølelse, som igjen resulterer i engasjerte medborgere som er bevisst sine egne valg og avgjørelser. For å kunne bygge et slikt fundament, er det viktig at alle barn har mulighet til å kunne oppleve, få kjennskap til og egne erfaringer med kunstneriske uttrykk og prosesser.

Digitale kunst- og kulturuttrykk er i dag en sentral del av barn og unges kulturelle sfære og bruk av disse gir muligheter for interaktivitet i kunstformidlingen, samt økt deltakelse og medskaping blant målgruppen. Barn og unge har i dag en helt annen mulighet til selv å forme sine kulturelle preferanser enn tidligere generasjoner og gjennom bruk av digitale medier og verktøy for formidling kan man engasjere barn og unge i kunsten på nye og innovative måter.

1.4 Barn og unges plass i kunsten

Etter åtte år med nasjonalt kunstløft og en sterk lokal satsing på kunstformidling til barn og unge, hvordan er så status på dette arbeidet blant Bergens kulturinstitusjoner?

Høsten 2018 distribuerte Fagavdeling for kunst og kulturutvikling en spørreundersøkelse blant byens aktører i kunstfeltet. Undersøkelsen besto av både kvantitative og kvalitative spørsmål, med det formål å kunne kartlegge i hvor stor grad byens aktører satser på kunstformidling for barn og unge i dag og hvilke behov de har for å kunne ha økt fokus på slike satsinger. Av 75 respondenter svarte 41 institusjoner, noe som utgjør en svarprosent på 55 %.

Forankring

I spørreundersøkelsen svarer 61 % at kunstformidling for barn og unge er forankret i virksomhetens overordnede strategi og planer. Ved spørsmål om hvorfor de har valgt å ha dette som et satsingsområde oppgir flere at det er viktig for institusjonens profil og en naturlig del av institusjonens rolle som samfunnsaktør. Det oppgis også at barn og unge gir et annet perspektiv på kunsten og således er med på å utfordre hvordan publikum tolker kunsten og hvordan institusjonene tenker rundt egen programmering. Ved å være et lyttende og sansende publikum gir særlig de yngste barna kunstnerne nye perspektiver på sitt arbeid.

Barn og unge er også naturlig en viktig publikumsgruppe i et langsiktig perspektiv og flere oppgir at de ønsker å bidra til barn og unges utvikling i et dannelsesperspektiv og dermed bidra til å heve kunstens status og synlighet i samfunnet. Institusjonene ser det som en del av sitt oppdrag å både utdanne og oppmuntre til forståelse av kunst og kultur, og at dette også bidrar til å danne grunnlag for verdier som menneskeverd, demokrati og medborgerskap.

Samtidig gir likevel flere uttrykk for at det er viktig å ikke forenkle eller banalisere prosjekter for å appellere til en spesiell gruppe, men heller utvikle gode formidlingsmodeller som tilgjengeliggjør prosjektene for flere. Flere oppgir også at de har som mål å skape produksjoner som barn og unge kan kjenne seg igjen i og som sier noe om deres hverdag, og gi tilgang til gode og betydningsfulle opplevelser som vekker nysgjerrighet og utforskertrang.

39 % av aktørene svarte at kunstformidling for barn og unge per i dag ikke er forankret i virksomhetens strategi og planer, av disse svarer 19 % at det skyldes at de ikke har tilrettelagt infrastruktur for arbeid rettet mot målgruppen og 38 % svarer at de har vurdert det, men har ikke tilgjengelige ressurser til å iverksette arbeidet. Kun 6 % svarer at deres virksomhet ikke egner seg for målgruppen. Samtidig gir flere av aktørene uttrykk for at de gjerne skulle jobbe mer med målgruppen.

Ressursbruk

45 % av institusjonene oppgir at de har dedikerte stillingsressurser til arbeidet med kunstformidling for barn og unge. De fleste som jobber med kunstformidling for barn og unge har dette som del av annen stilling, eller de jobber på frilans-/prosjektbasis. 48 % oppgir at de ansetter formidlere med spesialkompetanse på formidling til barn og unge, herunder pedagogisk utdanning.

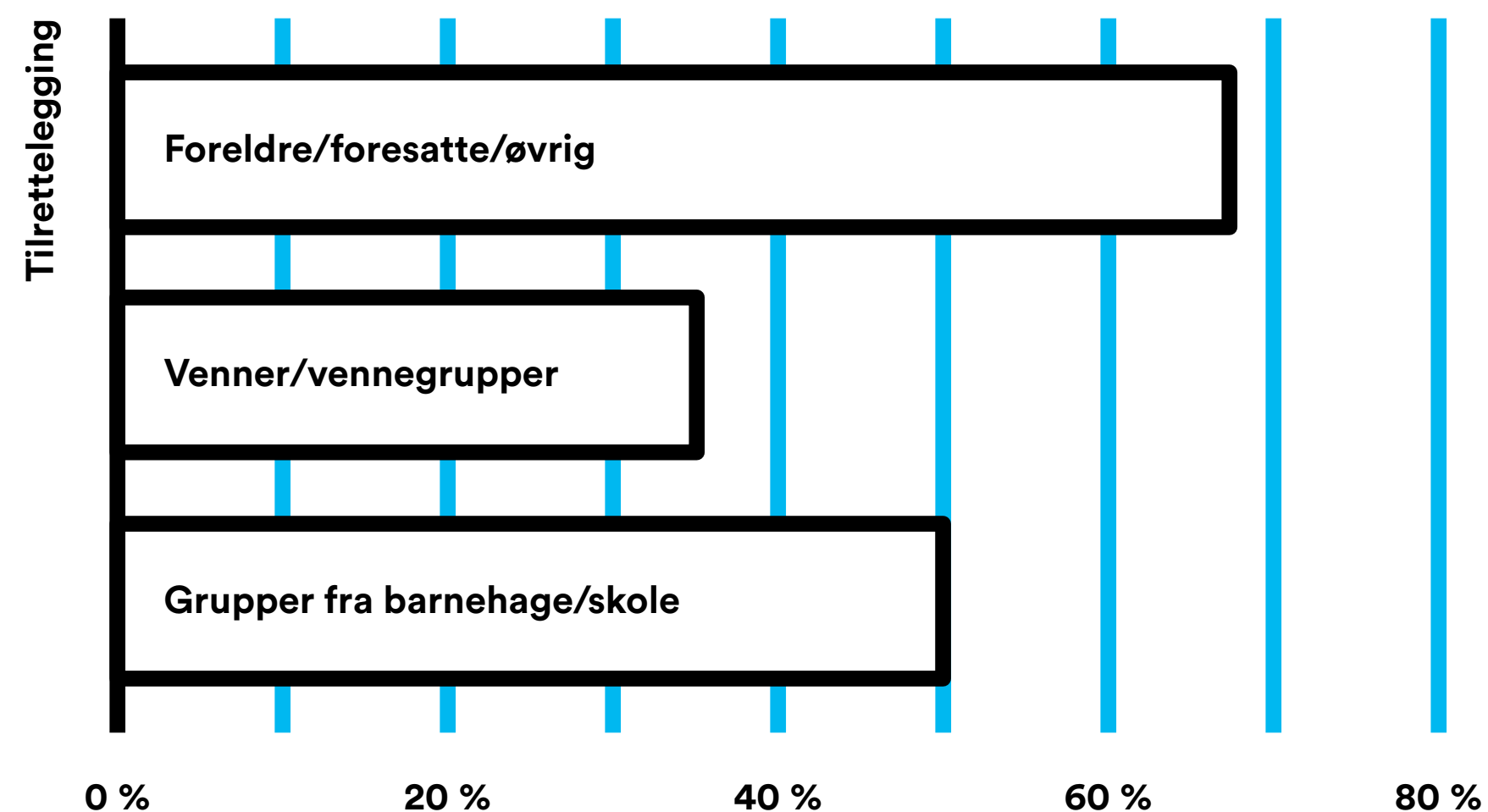
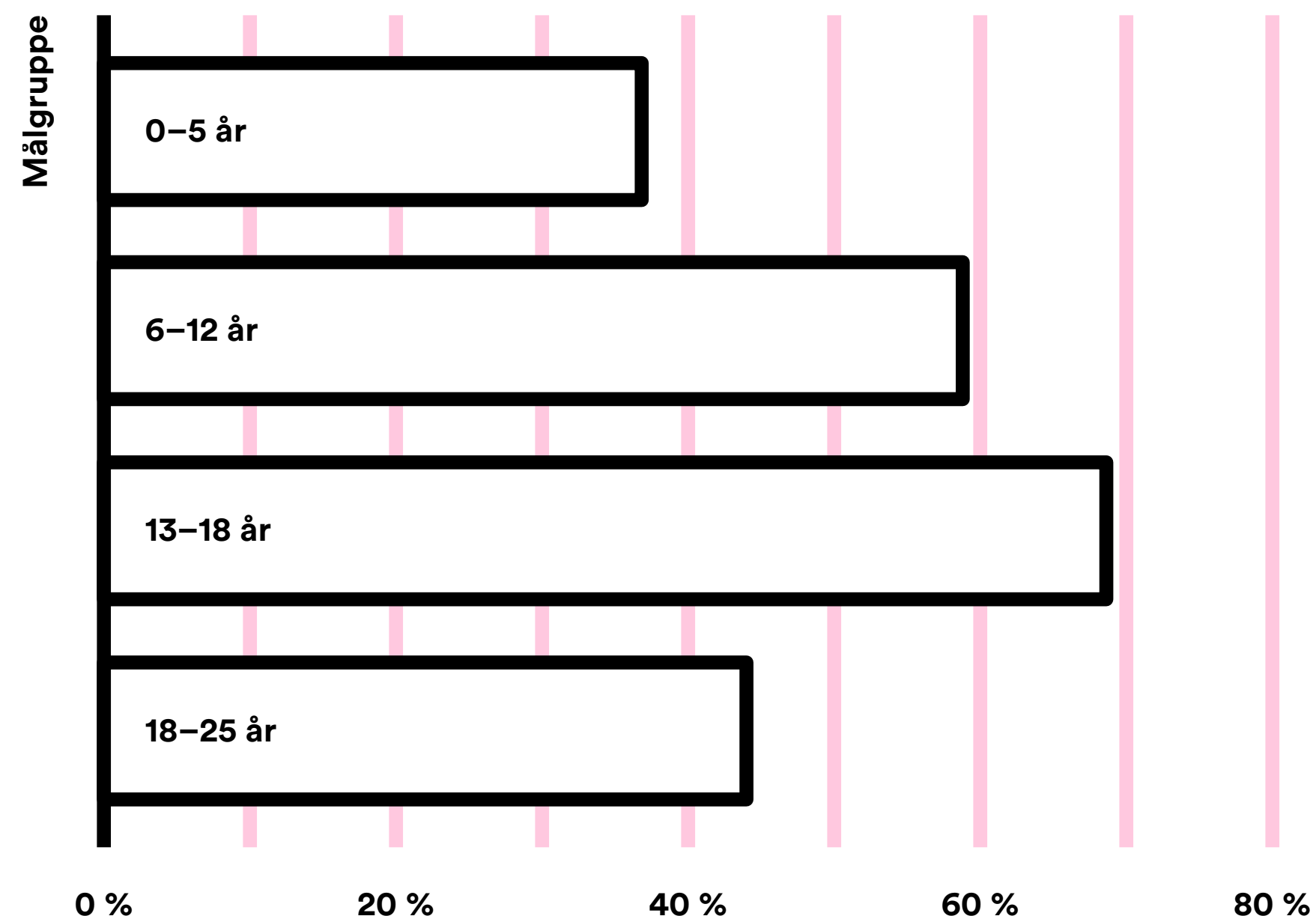
Hvor mye den enkelte institusjon bruker på kunstformidling for barn og unge varierer i stor grad, og av de som oppgir at de har barn og unge som øremerket post i budsjettene oppgir flertallet at de bruker 10–20 % per år på målgruppen. Kun 3 av respondentene oppgir at de bruker 50 % eller mer per år. 40 % oppgir at de mottar øremerket tilskudd til barn og unge fra andre, hvor tilskudd fra Bergen kommune, Hordaland fylkeskommune og Den kulturelle skolesekken er blant gjengangerne.

Målgruppe

Over 60 % oppgir at de jobber med å nå ungdom i aldersgruppen 13–18 år med sitt kunstformidlingsarbeid. Samtidig viser erfaringer at dette er den målgruppen som oftest er vanskelig å nå, eller å danne et varig forhold til. 57 % oppgir at de har særlige tiltak for å nå barn i aldersgruppen 6–12 år.

Tilrettelegging

På spørsmål om hvem de tilrettelegger programmet for, oppgir 68 % at programmet er tilrettelagt for barn og unge i følge med foreldre og foresatte, 50 % har programmer tilrettelagt for grupper fra barnehage og skole, mens 34 % legger tilrette for besøk fra venner/vennegrupper. Samtaler med målgruppen viser at særlig ungdom i alderen 13–18 år ønsker seg tilbud som de kan oppsøke på egenhånd eller sammen med venner, og at anbefalinger fra jevngamle teller mer enn anbefalinger fra foreldre og foresatte.

Aktivitet

45 % av respondentene oppgir at de legger til rette for barn og unges medskapning i utvikling av prosjekter for målgruppen og 55 % svarer at de legger til rette for barn og unges medvirkning i prosjektene, altså i forestillinger, verksted o.l. 55 % svarer også «ja» på spørsmålet om de har aktiviteter for målgruppen utover ordinært program (for eksempel foredrag, omvisninger, m.m.).

Synlighet

Hele 60 % oppgir at Facebook er den markedsføringskanalen som fungerer best for å nå ut til målgruppen med sitt barn- og ungeprogram. 35 % har god erfaring med bruk av Snapchat/Instagram, særlig i den direkte kommunikasjonen med målgruppen. På spørsmål om tilstedeværelse på digitale arenaer gir økt synlighet, svarer 68 % ja.

Utfordringer og muligheter

Til sist har Fagavdeling for kunst og kulturutvikling spurt aktørene om hvilke utfordringer de møter i arbeidet med barn og unge og hvilke muligheter kommunen bør gi kunst- og kulturfeltet i årene som kommer, for bedre å kunne nå ut til målgruppen.

Av utfordringer, så peker to seg ut: at det er vanskelig å få finansiering til barn og ungeprosjekter og at det er vanskelig å engasjere forelder/foresatte/lærere. Aktørene oppgir at for å kunne jobbe godt med prosjekter rettet mot målgruppen, er det viktig å ha forutsigbar og stabil finansiering. Det må være mulig å jobbe jevnt med flere prosjekter over tid.

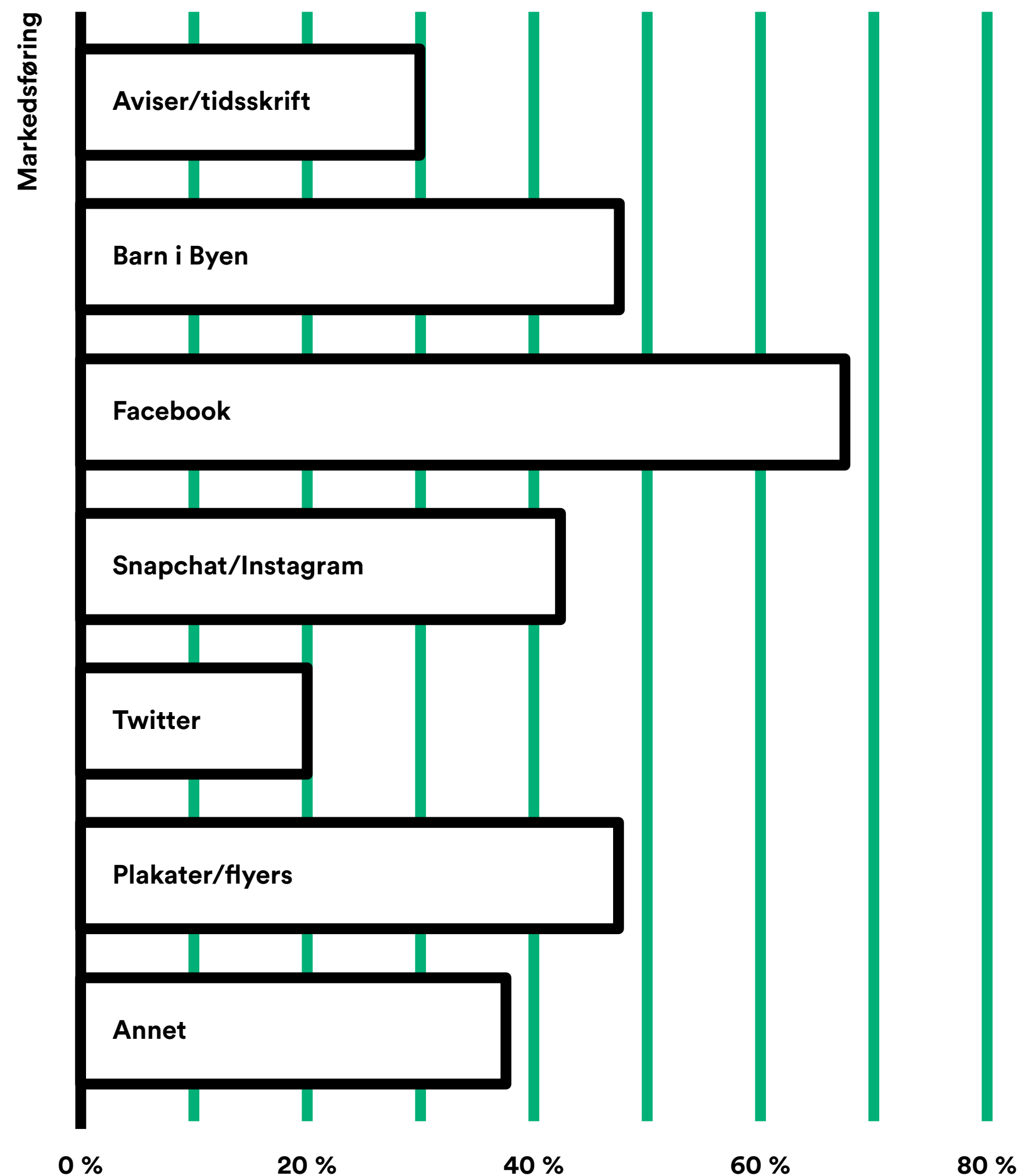
For enkelte er det verre å tilby dårlig formidling enn å ikke ha et formidlingsopplegg. Et godt formidlingsopplegg krever ressurser og et omfattende samarbeid mellom formidlere og kunstnere.

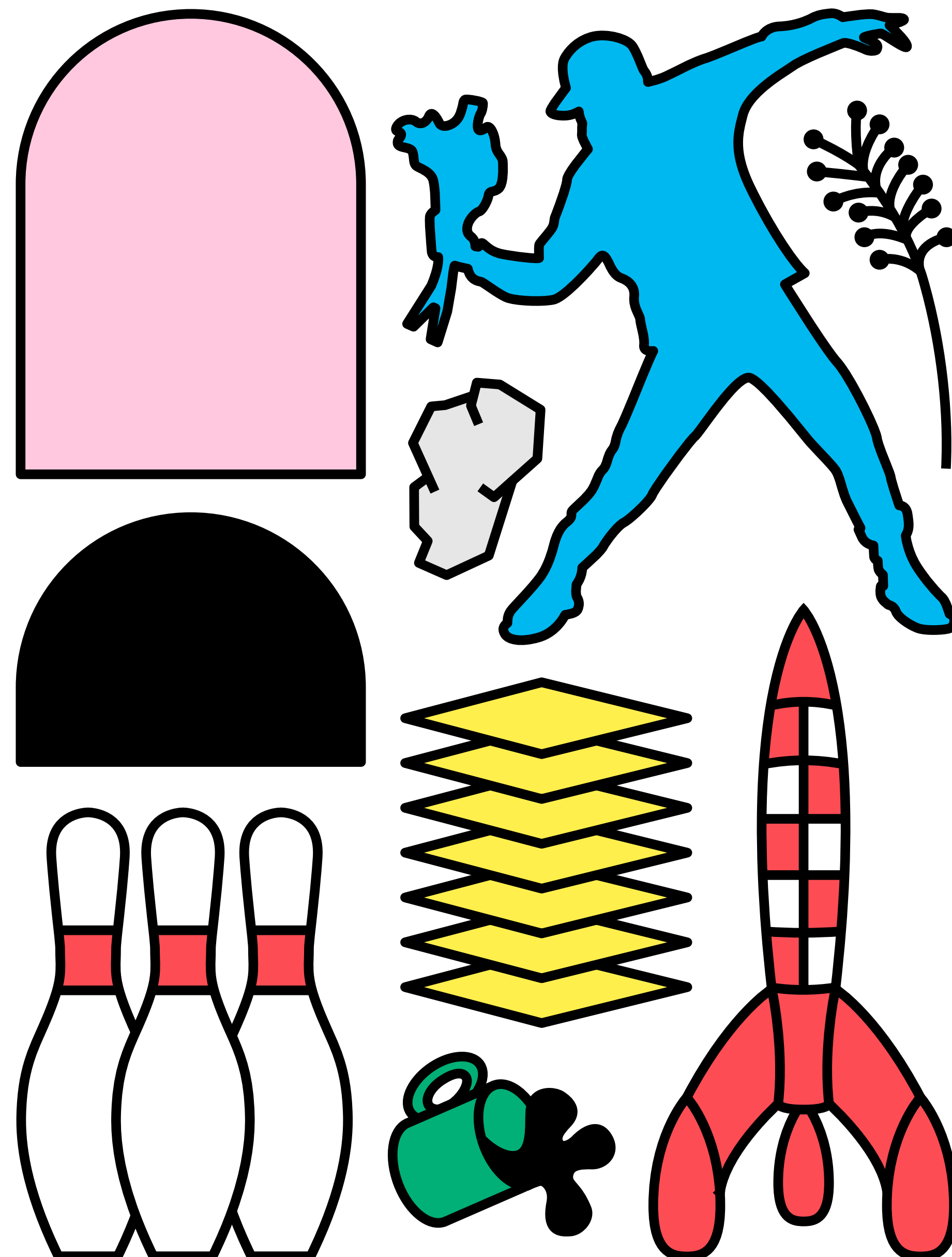
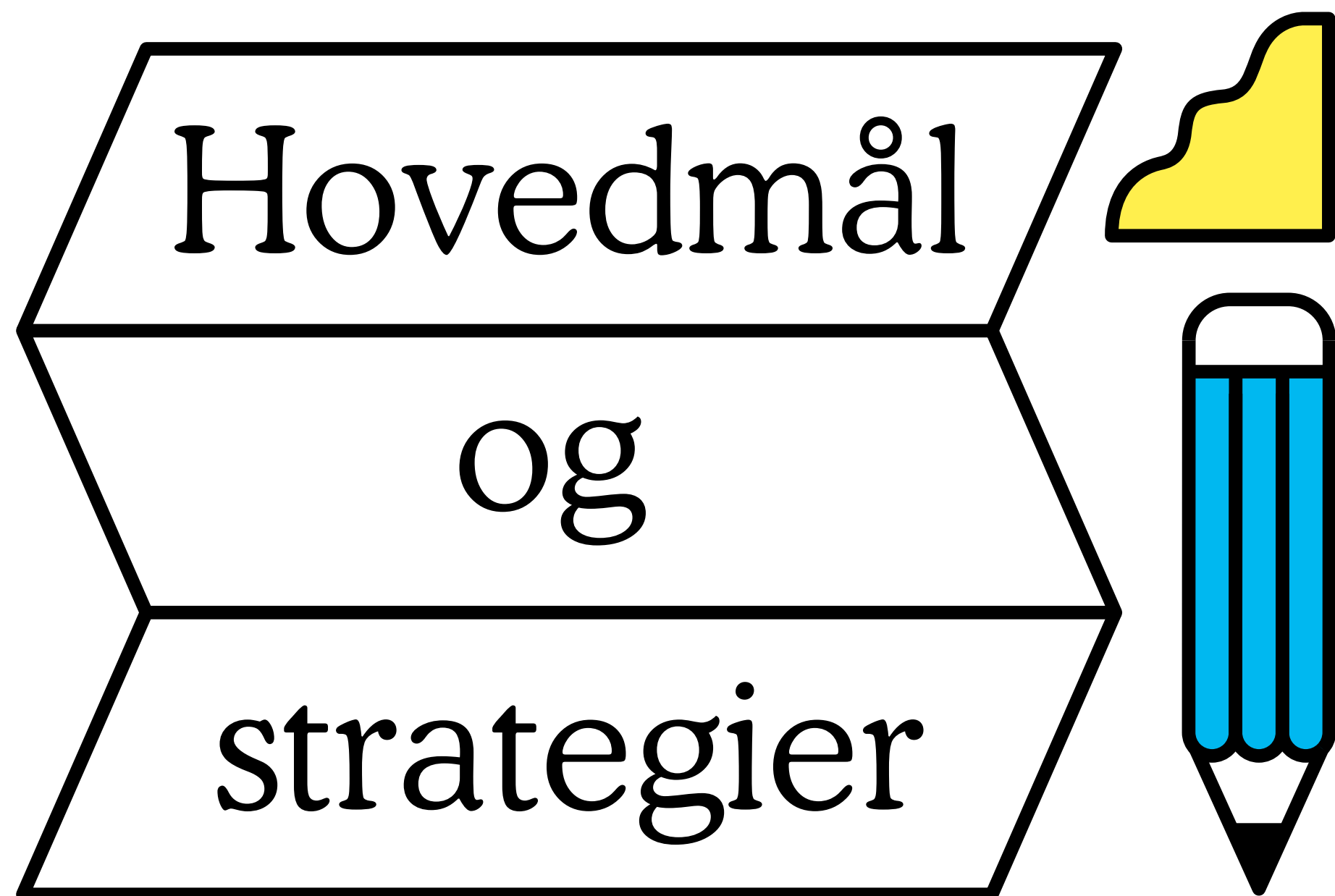
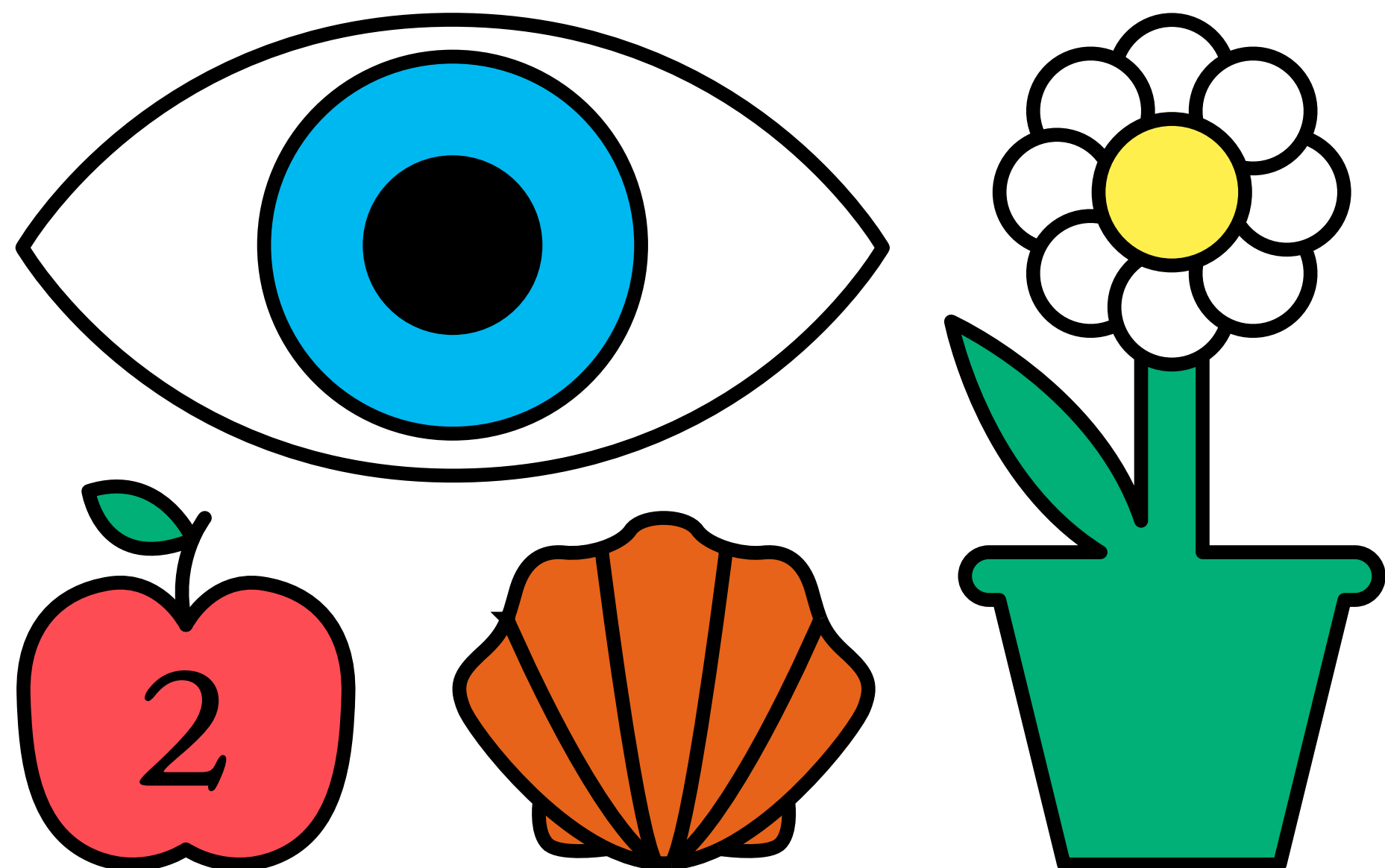
Mye av kunstformidlingen til barn og unge foregår i dag gjennom skolen, enten gjennom

DKS eller institusjonenes egne formidlingsopplegg. Flere aktører etterlyser gjennom svar i undersøkelsen tiltak som vil gi en sterkere forankring av kulturtilbudet hos skolens ledelse og skolens lærere/ansatte. Ifølge kunstfeltet bør kulturtilbud i skolen være en prioritet for bergensskolene og kunst og kultur må integreres bedre i skolenes læreplaner.

Det er viktig at barn og unge får tilgang til kunstuttrykk som er gjennomtenkt, gjennomarbeidet og på et høyt nivå, uten at formidlingsmessig tilrettelegging går på bekostning av kvaliteten i det kunstneriske uttrykket, men heller åpner flere innganger inn i kunsten. Det er essensielt at et tilbud til barn og unge har samme faglige tyngde som aktørens øvrige formidlingsvirksomhet. Det etterlyses også ulike fora med muligheter for faglig oppdatering og erfaringsutveksling på lokalt nivå.

Fokuset på kvalitet i formidling og opplevelser for barn og unge må også kobles sammen med en overordnet idé om en demokratisk inkludering; alle må få tilgang til kunst- og kulturopplevelser, uavhengig av økonomi eller andre forhold som kan være til hinder for dette.

Denne planen vil danne grunnlag for tiltak og virkemidler som vil bidra til å **styrke det profesjonelle feltets satsing på kunstopplevelser for et ungt publikum**. Med andre ord skal planen legge til rette for at det profesjonelle kunstlivet i Bergen får tilgang på de verktøyene de trenger for å kunne tilgjengeliggjøre kunsten sin for et ungt publikum, uten å gå på akkord med kunstneriske visjoner og ambisjoner. Planen favner alle kunst- og kulturuttrykk.

Fagavdeling for kunst og kulturutvikling har ansvar for iverksettelse og oppfølging av de foreslåtte tiltakene i planen, og vil gjennomføre dette i samarbeid med øvrige byrådsavdelinger, det lokale kunstfeltet og nasjonale kompetanseinstanser der det er naturlig. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett vil være en særlig viktig samtale- og samarbeidspart i planrealiseringen.

2.1 Hovedmålsetning

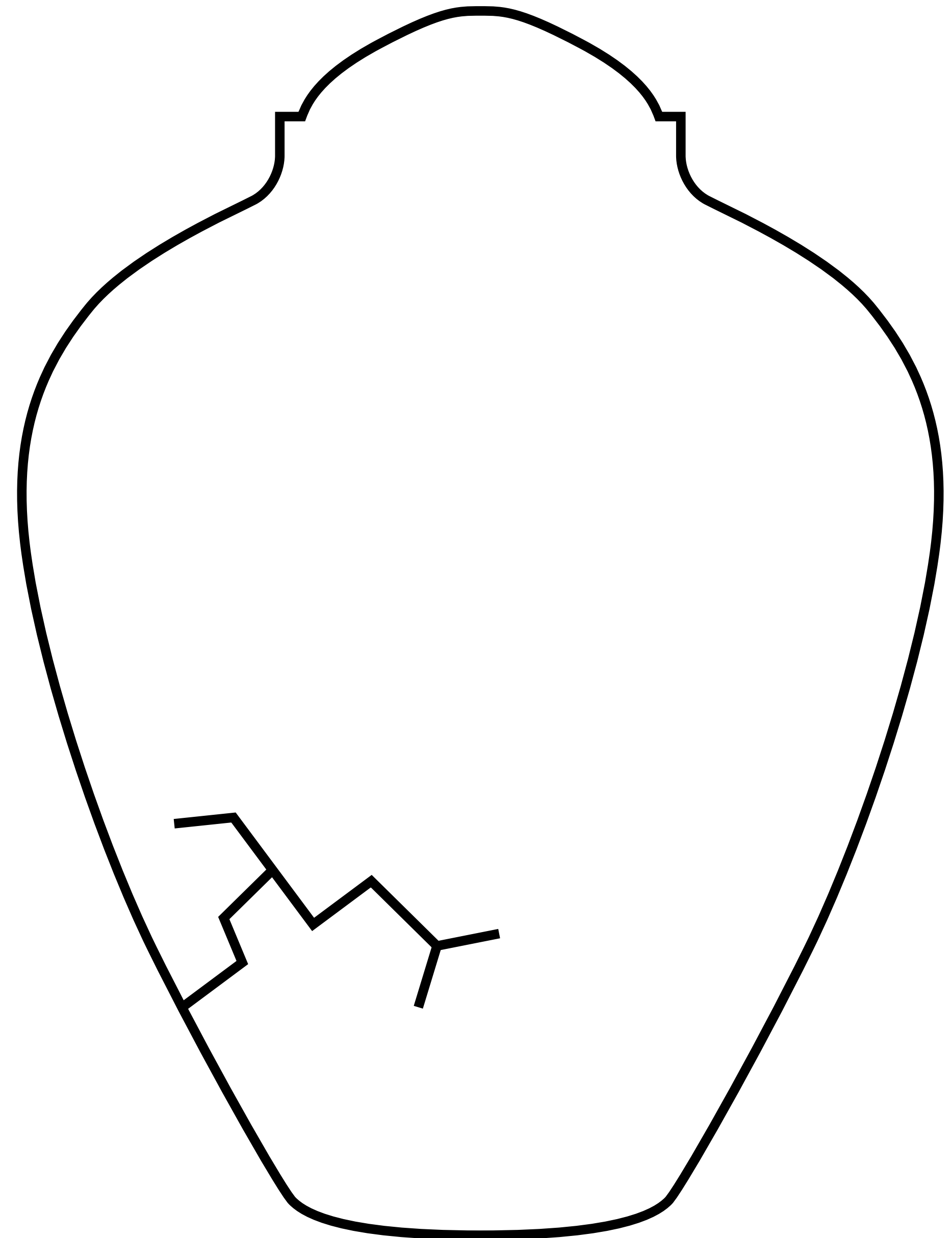
I kulturstrategien for Bergen for perioden 2015–2025 har bystyret vedtatt følgende visjon: *Kulturbyen Bergen – i forkant internasjonalt*. Bergen er en mangfoldig kunst- og kulturby med et aktivt og vitalt kunstfelt som satser både bredt og smalt. Feltet viser stor risikovilje i nye produksjoner og har de siste årene hevdet seg både nasjonalt og internasjonalt. Også innen kunstformidling har både det frie kunstfeltet og institusjonene de senere årene vist en særegen vilje til å satse på barn og unge. Barn og unge skal tas på alvor og gis kunstopplevelser av like høy kvalitet og med samme grad av nyskaping og innovasjon som det som tilbys et voksent publikum. Gode kunstopplevelser for barn og unge skal gi rom for undring og refleksjon, de skal vekke en nysgjerrighet til å utforske kunst- og kulturfeltet videre, og gi grobunn for et liv som kunst- og kulturbevisste medborgere. Hovedmålet for denne planen er derfor som følger:

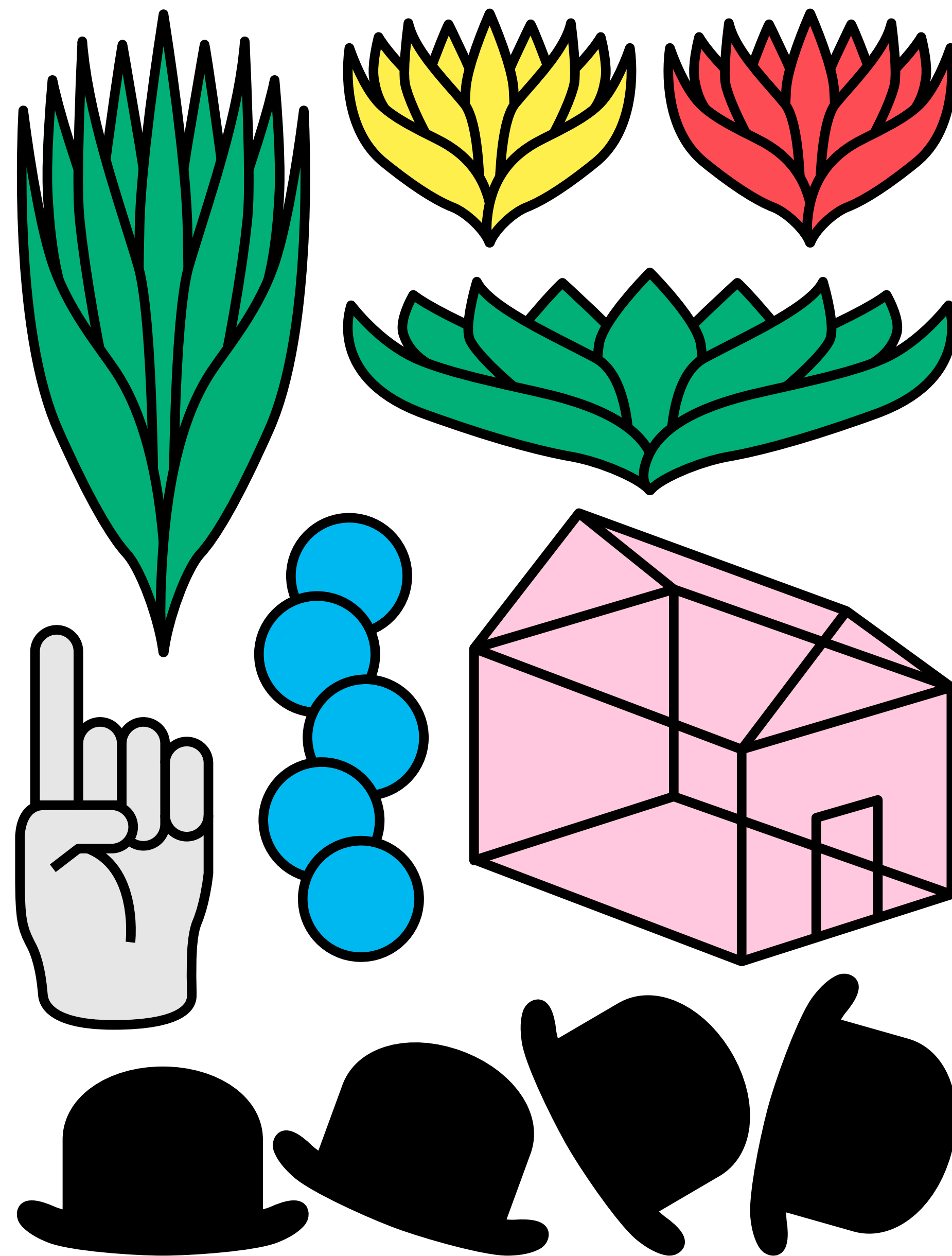
Det profesjonelle kunstfeltet i Bergen skal gi barn og unge et kunst- og kulturtilbud av høy kvalitet, som gir muligheter for medskaping og deltakelse, undring og refleksjon, og som bidrar til å styrke barn og unges kunst- og kulturkompetanse.

2.2 Strategier

Bergen kommune skal i planperioden 2020–2025:

- * Legge til rette for nettverk og erfaringsutveksling innen kunstfeltet og dets ulike fagmiljøer.
- * Sikre tett dialog mellom kunstfeltet og pedagogisk sektor.
- * Synliggjøre kunstformidling for barn og unge som eget fagfelt i den offentlige kunstopolitikken og i kulturvirksomhetenes mål og virksomhet.
- * Styrke vilkårene for utvikling av nye formidlingsmetoder og innovative kunstformidlingsprosjekter.
- * Legge til rette for kunstformidlingsprosjekter som stimulerer og utfordrer barn og unges medskapning og deltakelse.
- * Sikre at kunst- og kulturlivet har tilgang på gode formidlingsarenaer med tilrettelagte areal for barn og unge.
- * Styrke vilkårene for kritikk av kunstprosjekter rettet mot barn og unge, samt bidra til den offentlige samtalen rundt slike prosjekter.
- * Legge til rette for FoU-arbeid innenfor kunstformidling til barn og unge.

3.1 Kunstnerens/feltets rolle i formidlingen

Kulturtilbudet til barn og unge har vokst betydelig, og svært mange av de profesjonelle aktørene innen kunst og kultur har egne aktiviteter rettet mot denne målgruppen. Barn og unges møte med kunst i dag skjer hovedsakelig gjennom den kulturelle skolesekken, på kulturinstitusjoner, museer, konserter og i kulturskolen eller ved at de får besøk av kunst- og kulturutøvere på skolen. Utenfor skolen møter de kunsten og kunstnere gjennom det lokale kulturlivet og gjennom kulturopplevelser laget spesielt for barnefamilier.

Barn og unges møte med kunst skjer sammen med kunstformidlere, foreldre og venner eller sammen med lærere og medelever. Det skjer sjelden på egenhånd eller alene. Derfor er disse kollektive kunstmøtene ofte svært avgjørende for hvilken opplevelse de unge får av kunsten. De er viktige og nødvendige ledd og utgjør grunnfjellet i utviklingen av barn og unges kunst- og kulturkompetanse.

Kunstformidleren og kunstneren har derfor et ansvar for å skape god og aktiv dialog i møte med barn og unge. Kunstformidlingens oppgave er å koble kunsten og de unge sammen gjennom en god og åpen samtale og hvor alle aktører spiller en aktiv og likeverdig rolle, hver for seg og sammen.

Kunstformidling bør preges av en horisontal dialog mellom kunsten, formidleren og barn og unge, og inkludere deltakelse og sanselige tilnærminger. Det er gode metoder for å skape glede, begeistring og ny innsikt i møte med kunsten samtidig som de er med på å avmystifisere kunsten i en tidlig fase i livet.

Den kulturelle skolesekken, Kulturskolen og det frivillige kulturlivet har stor betydning for utviklingen av barns kunstkompetanse fra tidlig alder, og er et viktig ledd i byggingen av nye publikumsgrupper. De profesjonelle kunstnerne bidrar i denne prosessen med sitt

kunstneriske arbeid rettet mot barn og unge og synliggjør på den måten det store mangfoldet av kunstnerisk aktivitet i Bergen.

Det er allikevel slik at kunstformidling for barn og unge mangler anerkjennelse i kunstfeltet og ofte blir nedprioritert. Mangelen på anerkjennelse har ringvirkninger både i forhold til produksjon, økonomiske ressurser og synlighet.

Mye av kompetansen innen kunstformidling for barn og unge er erfaringsbasert. Kunstnere, scenekunstnere, musikere, forfattere, visuelle kunstnere, samt pedagoger og kunsthistorikere ved kunst- og kulturinstitusjoner har opparbeidet seg mye kunnskap og praksis. Likevel uttrykker kunstfeltet selv et behov for økt kompetanse og profesjonalisering av kunstformidlingsfaget og for å sikre profesjonelle kunstnere med ekspertise og erfaring innen kunstformidling til produksjoner for barn og unge. Kunstutøvere og kunstakademikere savner et vokabular for å snakke om kunstformidling og uttrykker også et behov for møteplasser for kunstformidlere.

3.1.1 Veien videre

Kulturbyen Bergen skal være en pådriver for utviklingen av barn og unges kulturkompetanse. I det profesjonelle kunstfeltet finnes det allerede mye kompetanse som må komme barn og unge til gode på lik linje med det øvrige publikum. Prosjektene for barn og unge skal være sterkt faglig fundert og ha den samme høye kvalitet som preger det profesjonelle feltet.

Kunstnere og kunstinstitusjoner som har svart på spørreundersøkelsen i regi av Fagavdeling for kunst og kulturutvikling uttrykker selv behovet for at kunstformidling for barn og unge bør få større plass og forankring i det profesjonelle kunstfeltet. Skal man løfte kunstformidlingsfeltet så må det settes fokus på utfordringene som feltet opplever.

Større utveksling av kompetanse, samarbeid og nettverk er nødvendig for utvikling og produksjon av nye kunstformidlingsprosjekter og vil styrke profesjonaliseringen av kunstformidlingsfeltet. Det bør derfor avsettes tilstrekkelig midler til kompetansehevede tiltak som samarbeidprosjekter mellom akademia, andre kompetansemiljøer og det profesjonelle kunstfeltet, arrangere og legge til rette for seminarer, konferanser og for internasjonale gjestekunstnerordninger samt andre typer tiltak som vektlegger faglig oppdatering, erfarings- og kunnskapsutveksling innen kunstformidling for barn og unge.

Gode kunstformidlingsprosjekter for barn og unge krever mye ressurser i forhold til kompetanse og utvikling av nye kunstformidlingsmetoder, produksjon, infrastruktur og gjennomføring/visning og involverer ofte et omfattende samarbeid mellom kunstnerne og formidlere og institusjonene. I tillegg er det flere praktiske hensyn å ta på grunn av målgruppens alder. Å prioritere kunstformidling for barn og unge er med andre ord en stor økonomisk risiko å ta for kunstnere og institusjonene dersom de ikke har nok finansiering til det formålet fra før.

For at et større antall kunstnere og institusjoner skal prioritere å ta den risikoen og de utfordringene, må de økonomiske rammene til slike produksjoner økes. Kunstfeltet har behov for risikokapital som gir anledning til eksperimentering og som gir utøvere en sjanse til å være nyskapende i produksjonene. Det er nødvendig at det sikres ressurser til utviklingsprosjekter og til nye satsinger i det profesjonelle feltets arbeid med kunstformidlingsproduksjoner for barn og unge.

3.1.2 Tiltak i planperioden

- * Sikre tilstrekkelig ressurser til profesjonalisering av kunstformidlingsfaget gjennom kompetansehevede tiltak.
- * Legge til rette for faglige møteplasser, erfaringsutveksling og nettverkspunkt for kunstformidlere på tvers av kunstfeltene.
- * Øke avsetningen til prosjektmidler for flere eksperimentelle og nyskapende kunstprosjekt av høy kvalitet til barn og unge.
- * Tilrettelegge for utviklingsprosjekt som jobber på tvers av institusjonsgrensene, mellom grunnskole og videregående, med finansiering fra både lokalt, regionalt og nasjonalt hold.
- * Etablere residency-ordning som bidrar til utvikling av internasjonale nettverk og erfaringsutveksling.

3.2 Kvalitet i formidling og opplevelse

All kunst kan formidles. Det avgjørende er å velge riktig metode for sitt publikum. Kunstformidlere og kunstformidlingsproduksjoner må tilpasse seg målgruppen enten den er barn, ungdom eller voksne.

Tradisjonelt sett har kunstformidlingen tatt form av undervisning, hvor formidleren eller læreren tar for seg enkelte kunstverk og/eller kunstnere og presenterer disse til publikum mens de opptrer som passive mottakere av informasjon – en vertikal kommunikasjonsform som ofte finner sted i skoleundervisningen.

Andre kunstformidlingsformer er mer horisontale, og tar utgangspunkt i den refleksive og aktive samtalen mellom publikum og formidleren i møte med kunsten. Samtalen konkretiseres ofte ved at publikum også får mulighet til å male, synge, spille, skrive eller dramatisere gjennom verksteder eller lignende aktiviteter.

I de siste årene er metoden der kunstnere eller kunstformidlere henvender seg direkte til publikum og trekker dem inn i utviklingen av kunstverket blitt praktisert i økende grad. Denne metoden tar også utgangspunkt i en horisontal dialog der kunstformidleren skaper kuraterede møteplasser, situasjoner og opplevelser som tilrettelegger, slik at publikum blir inkludert i de kunstneriske prosessene og får lov til å medvirke og skape. De to siste metodene finner ofte sted ved kunst- og kulturinstitusjoner og i uavhengige kunst- og kulturproduksjoner for barn, unge og voksne i det profesjonelle kunstfeltet. Her spiller kunstneren/kunstformidleren en særlig rolle; den kuratoriske rollen.

Å formidle kunst for barn og unge er å tilrettelegge, motivere og stimulere for barns møte med ulike kunstuttrykk. For å gjøre kunsten relevant for barn og unge er det viktig at kunstformidlingen tilnærmer seg kunsten på de unges forutsetninger. I profesjonell kunstformidling

er det viktig å holde det kunstfaglige nivået høyt, men i en forståelig kontekst, og innholdet bør være tematisk tilpasset aldersgruppen. Ofte er det presentasjonen og språket som anvendes i kunstformidlingen som ufarliggjør kunsten. Gjenkjennelse skaper trygghet og å inkludere elementer de kan identifisere seg med bidrar til at det oppleves relevant og betydningsfullt. For at dette skal finne sted er det viktig at barn og unge føler seg velkomne, er trygge og ivaretatt enten det er på skolen, ute i byrommet eller i kulturinstitusjonen.

Samtidig er det viktig at barn og unge blir utfordret i sitt møte med kunst gjennom kunstopplevelser der en opplever meningsmotstand og man blir oppfordret til egen refleksjon. Dette bidrar til bevisstgjøring om at det ikke nødvendigvis finnes ett svar på ting, og at det er bra å uttrykke eget standpunkt, følelser og tanker samtidig som de må lytte til andres argumenter og vise respekt for dem.

Barn utforsker verden, gjør seg erfaringer, søker svar, uttrykker seg og lærer gjennom alle sanser. Barn er aktive publikummere og har en holistisk tilnærming til kunst, og kan for eksempel i en konsert-situasjon være vel så opptatt av det utøveren har på seg som hvilket repertoar som ble framført. Det er i dette møtet at kunstopplevelsen har betydning, gir glede og blir relevant for dem.

I *KunstLab* ved KODE kunstmuseer og komponisthjem kan barn møte museets kunst på sine egne premisser. I utstillingen *Drømmedryss* er det fokus på aktiv deltakelse og sanselig opplevelse av kunst. Kunstgjenstandene fra museets samlinger viser en form som vekker undring og fantasi og som også føles naturlig for barna. I utstillingen er det rom for å bevege seg, ta på, oppdage og la seg overraske. Utstillingen tillater barn å være barn og samtidig oppleve kunst.

Målet med kunstformidlingen handler ikke om at barn og unge skal kunne mye om kunsthistorie og kunstfag, men å bli vant til å lese kunst, lytte, oppleve det, delta i og ikke minst reflektere over den. Slik bygges kompetansen. Kunstformidlingsformer som inkluderer verksted er særlig viktig for den totale kunstopplevelsen. I disse aktivitetene er det ikke et mål å kopiere kunstnerens verk, men heller

opparbeide seg en forståelse av de kunstneriske utviklingsprosessene som fører frem til verket.

Samtidskunsten er i denne sammenheng veldig relevant. Samtidskunstnere bryter ofte grenser, eksperimenterer, utvikler nye former og metoder i utarbeidelse av kunstverket. Bak mye av den kunstneriske produksjonen ligger behovet for å finne svar eller nye perspektiv – og spørsmål, tanker og refleksjoner uttrykkes gjennom kunsten.

3.2.1 Veien videre

Hensikten med formidlingen er å erfare kunsten samtidig som den åpner dører inn til kunsten slik at de unge får lyst til å vite og utforske mer. Denne prosessen bør ta utgangspunkt i barnas ståsted med deres erfaringshorisont og forutsetninger og referanseapparat. Kommunikasjonen og dialogen skal ha solid kunstfaglig fundament og samtidig trigge nysgjerrighet hos de unge.

En god formidling går begge veier og tillater gjensidig læring. For å få dette til må barn og unge være en aktiv del av kunstformidlingen. Barn og unge besitter mye kunnskap, og har gjerne andre innfallsvinkler til tematikken enn de voksne. Deres betraktninger bør derfor imøtekommes med respekt samtidig som det er riktig å ha store forventninger til deres deltakelse, uttrykk og refleksjoner. Kunstutøvere og institusjonene som utvikler og produserer kunstformidlingsprosjekter for barn og unge skal sørge for at de unge får rom og lov til å uttrykke seg, være medtolkere og reflektere rundt kunsten de møter.

For at kunstformidlingsaktivitetene skal oppleves relevante er det også avgjørende at barna kommer i kontakt med kunst på flere ulike måter og opplever å føle seg velkomne i møte med kunsten. Derfor må formidlingen tillate bruk av hele sanseapparatet og gjerne skje gjennom lek. I prosjektene bør det være rom for å le, leke, sanse og stille spørsmål. Kunstnere har fortsatt den faglige regien, men barna skal ha mulighet til å delta på sine premisser. For de minste er det viktig å fokusere mer på det sanselige og mindre på teori. Fokuset bør ligge i det som er lov å gjøre og ikke i hindringer og begrensninger.

Verksteder og andre praktiske tilnærminger til kunsten bør være en integrert del av formidlingsaktiviteten. Målet med aktivitetene er å forstå de kunstneriske prosessene og utforskingen som fører frem til det endelige resultatet/verket. Derfor skal fokuset i

formidlingen ligge i mindre grad på resultater (produksjon av kunstverk) og mer på erfaring og innsikt.

Barns tidlige eksponering for kunst og kultur bidrar til å redusere fremmedgjøringen fra dem. Jo mer kjennskap til kunsten desto mindre blir usikkerheten rundt den. Det må derfor arbeides for at kunstmøtene og profesjonell kunstformidling skal begynne i tidlig alder – helst i førskolealder – som en naturlig del av allmenn-dannelsen.

3.2.2 Tiltak i planperioden

- * Stimulere til og prioritere kunstformidlingsprosjekter hvor barn og unge har en aktiv rolle i kommunikasjon mellom dem og kunstner.
- * Støtte kunstprosjekter som tar utgangspunkt i barnas ståsted, foregår i trygge rammer, og tillater bruk av hele sanseapparatet.
- * Oppfordre til formidlingsaktiviteter som stimulerer til kunstneriske prosesser som gir erfaring og innsikt fremfor produksjon av kunstverk.
- * Legg til rette for et større antall barn i førskolealder blir eksponert for profesjonelle kunstmøter.

3.3 Barn og unges medvirkning og medskapning

Barn og unge vokser i dag opp i en mer demokratisk kontekst enn tidligere. Deres kompetanse og meninger anerkjennes og de har større muligheter til å påvirke sitt miljø. Kunst for barn og unge må derfor oppleves relevant og skape engasjement, og studier viser at barn og unge har størst utbytte av kunstopplevelser der de selv er aktive deltakere der det gjøres plass til deres erfaringer, kontekst og verdensbilde.

I DKS-sammenheng viser studier at elever drar best nytte av programmet når de i tillegg til kunstopplevelsen får et klart læringsutbytte og kunstopplevelsen kan knyttes opp mot konkrete fag. Barn og unges egen opplevelse er viktig og fører ofte til positive og uventede erfaringer og overraskelser som setter spor.

Som nevnt tidligere handler ikke kunstformidling for barn og unge om å skape et «kunstverk», men om å gjøre profesjonell kunst tilgjengelig for dem. Kunstformidlingsprosjekter som går over lengre perioder av gangen og som gir barn og unge mulighet til å medvirke i de skapende prosessene og setter av tid til utvikling, problemløsning og refleksjon, lykkes med formålet.

Selv om det de siste årene har vært en tydelig trend hvor termer som medskapning, deltakelse og interaktivitet har fått et mer positivt omdømme i kunstfeltet, er det fortsatt noe skepsis blant skapende kunstnere mot å la kunsten styres på barn og unges premisser. Risikerer man at kunstens autonomi svekkes når kunsten skal være del av et spill, en lek eller dialog?

I de senere årene har Kunst i offentlige rom (KORO) i samarbeid med kommuner i Norge, arkitekter og andre igangsatt stedsutviklingsprosjekter som inkluderer kunst i offentlige rom. I noen tilfeller inkluderer prosjektet profesjonelle kunstnere som igangsetter

kunstneriske prosjekter hvor barn og unge får rom til å gi innspill i byens utvikling. Intensjonen har vært å erfare stedet og sette i gang kreative prosesser som kan åpne for ulike muligheter til hva som kan utvikles der.

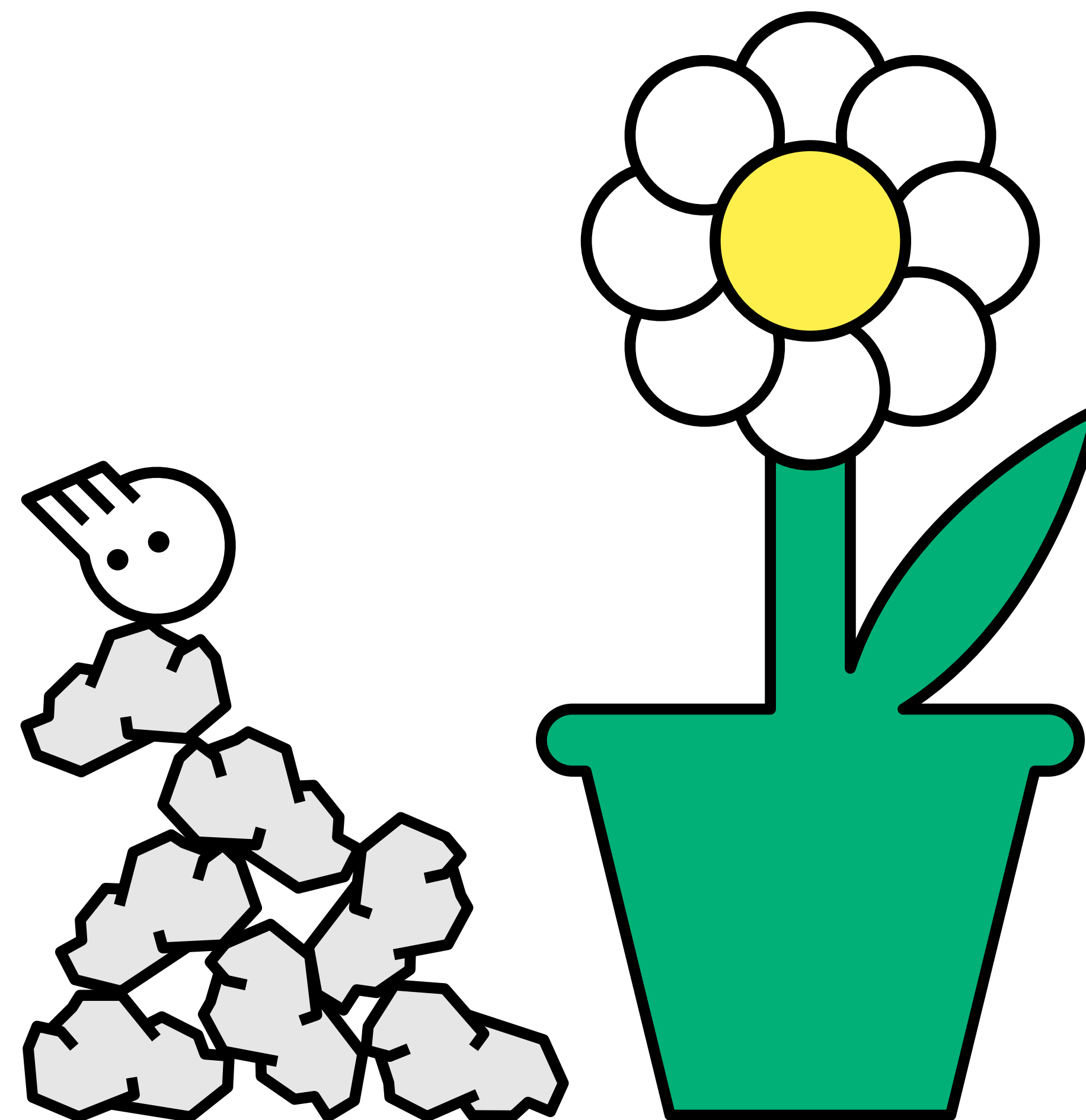
Gjennom kunstverk, installasjoner, performance, omvisninger, workshop, utstillinger og lek for barn og unge får man undersøkt i fellesskap med dem hvilket potensiale ulike steder har. Å få barna til å dele sine kroppslige erfaringer fra et sted og høre på ideer og prioriteringer på hva de synes kan være morsomt å gjøre på det bestemte stedet, er en måte å inkludere barn i utviklingen og la dem være med å bestemme. Performative og sanselige øvelser kan få barn og unge til å sanse stedet på nye måter og slik utforske hvordan offentlige rom kan brukes og på den måten gi dem større eierskap til prosjektet.

Mange ungdommer opplever at det er ikke er plass for dem i kunstfeltet og identifiserer seg ikke med det. Å vise samtidskunst til ungdom er ikke i seg selv nok til å vekke interessen for kunst. Det er viktig at formidlingsprosjektene tar inn over seg på hva ungdommens behov er og hva som oppleves som relevant for dem.

Eksempler på dette er prosjekter som blir til i samarbeid mellom ungdom og institusjoner. Våren 2017 startet programmet Unge kunstkjennere i Bergen Kunsthall, som i dag består av en gruppe ungdommer som arbeider for å gjøre samtidskunst mer tilgjengelig for andre unge. Ungdom selv lager et formidlingsprogram med utgangspunkt i en pågående utstilling, som skal presenteres for annen ungdom. Videre kan Bergen Filharmoniske Orkester sitt program Orkesterkupp nevnes, hvor ungdommene får frie tøyler til å lage en konsert sammen med BFO. Ungdom får styre alt fra musikk til markedsføring og lager en konsert av og for ungdom.

Ungdom uttrykker også at de savner en samlingsplass ved kunst og kulturinstitusjonene der de kan være på egen hånd eller sammen med venner. De etterlyser et rom som de kan oppsøke selv og ikke i regi av skolen eller foresatte – et sted hvor ungdom kan treffes, tilbringe tid, ta egne og selvstendige valg og oppleve tilhørighet og kunst. UROM ved Bergen Offentlige Bibliotek er et eksempel på en institusjon som

har lyktes med å skape et rom der ungdom føler seg velkomne til å oppholde seg samtidig som de blir eksponert for kunst og kultur og får mulighet til å oppdage ulike uttrykk på en uformell måte.

3.3.1 Veien videre

Prosesorienterte kunstmøter gjennom egen aktivitet er med på å gi de unge dype, estetiske, lærerike og minneverdige opplevelser. Det er gjennom deltakelse at de unge vil huske og får bygge interessen og engasjementet for kunst. Det handler ikke bare om å vise bredden av kunst og kulturtilbudet, men om å engasjere barn og ungdom gjennom inkluderende skapelses- og meningsdannende prosesser.

For at ungdom i større grad skal erfare tilhørighet og oppleve kunstfeltet som interessant, må ungdom få mulighet til medvirkning. I stedet for at kulturlivet skal finne ut hva som er relevant for ungdom, bør kunstformidlingsprosjekter gi ungdommene muligheten til å delta, og bidra til å gjøre kunsten relevant for dem. I planperioden vil det bli vurdert å opprette en kulturpris etter modell av Ungdommens kritikerpris, hvor ungdom selv kårer den beste kulturopplevelsen.

I kunstprosjekter der medskaping og medvirkning er et sentralt premiss for formidlingen, er det samtidig viktig at man finner en balanse mellom kunstnerens regi og publikums medvirkning, slik at publikum har en reell følelse av deltagelse, samtidig som kunstprosjektets egenart ivaretas. Dersom det totalt overlates til barn og unge å styre valg og innhold selv, forsvinner det kunstfaglige rammeverket og hensikten som ligger i kunstens potensial til å gi nye estetiske opplevelser og rom for refleksjon. God kunstformidling for barn og unge er derfor å skape et rom der de unge får utforske, forme og oppleve kunsten på egen hånd i samarbeid med den profesjonelle fagkompetansen.

Rommet, både det fysiske og det konseptuelle, påvirker kunstformidlingen og kan fungere som en døråpner for kunsten. Siden miljøet og rommet har stor betydning for ungdommens identitetsutvikling er det viktig at flere institusjoner og visningssteder tilret-

telegger for indirekte kunstformidlingsformer der ungdom har tilgang til kunstmøter og opplevelser på en uformell måte. For at dette skal finne sted er det viktig at institusjonen tar hensyn til ungdommenes forutsetninger og muligheter, for eksempel gjennom vernissasjer eller gratiskonserter med lav aldersgrense (og uten alkoholservering) eller andre lavterskeltilbud hvor unge føler seg velkomne og ivaretatt.

Det finnes allerede gode eksempler på kunstopplevelser for barn og unge hvor det er rom for medvirkning og deltakelse i byens kunstscene, men tilbudet bør økes i antall, særlig til ungdom fra 16 til 19 år. Det er også behov for at en større andel av byens kunstnere og institusjoner er initiativtakere til denne typen kunstformidlingsprosjekter for å sikre mangfold i tilbudet. Det er et stort potensiale i kunstfeltet for å lykkes med dette arbeidet og det er mye fagkunnskap, erfaring og kompetanse å hente i slike prosjekter. Innovative, prosessorienterte kunstformidlingsprosjekter som inkluderer medskaping, kan komme publikum, kunstnere og institusjonene til gode på kort og lang sikt. Dårlig økonomi og uforutsigbarhet gjør det imidlertid vanskelig å prioritere det.

Det må arbeides for å sikre de nødvendige ressursene som vil muliggjøre produksjon og iverksettelse av innovative kunstformidlingsprosjekter som inkluderer barn og unges medvirkning og medskaping.

3.3.2 Tiltak i planperioden

- * Stimulere til økt produksjon av innovative kunstformidlingsprosjekter som inkluderer medskaping, medvirkning av barn og unge i samarbeid mellom kunstnerne og institusjoner, særlig med tanke på ungdom fra 16 til 19 år.
- * Sikre midler til å øke produksjonen og iverksettelse av prosessorienterte kunstmøter

- gjennom egen aktivitet.
- * Arbeide for å sikre mangfold i kunstformidlingstilbudet og legge til rette for at en større andel av byens profesjonelle kunstnere fra ulike kunstfelt, samt kunstinstitusjoner, kan prioritere prosjekter for barn og unge.

3.4 Innovasjon i formidlingen

Barn og unge har i 2019 en helt annen teknologisk kompetanse enn sine foreldre og besteforeldre, og de tilegner seg denne kompetansen tidlig. Allerede i barnehagen er mange barn fortrolige med bruk av nettbrett, dataspill og strømmetjenester. Gjennom egne apper for barn, som NRKSuper og YouTube Kids, har barn tilgang til digitalt innhold utviklet spesielt for dem. På lik linje med voksne, har barn og unge tilgang til filmer, serier, musikk og spill døgnet rundt. Barn er allerede fra tidlig alder bevisste kulturforbrukere, og i mange tilfeller er den digitale kulturoplevelsen også interaktiv.

Digitale plattformer og sosiale medier som Facebook, Instagram, Snapchat, Discord, Reddit, Twitch.tv og YouTube brukes aktivt av de unge til produksjon, kommunikasjon og deling. Unge kan bruke egne virkemidler og arenaer for å nå ut til annen ungdom, men også til å kommunisere og være med i større diskurser.

Internett og ny teknologi og nye plattformer har hatt stor innvirkning på hvordan kunst kan produseres og formidles. Samtidig åpner nye medier for nye kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og praksiser. Gjennom digitalisering kan kunstverkene bli tilgjengelige på nye arenaer og den digitale hverdagen endrer våre forventninger og deltagelsesformer som publikum i møte med kunst.

Nye medier brukes i stor grad til kommunikasjon og markedsføring av kunstarrangementer, for å spre informasjon og for å nå nye publikumsgrupper. Men digitale medier egner seg til å formidle kunst og kultur til barn og unge på en effektiv og målrettet måte samtidig som den kan fungere som et supplement til den aktuelle kunstopplevelsen.

3.4.1 Veien videre

Barn og unges digitale hverdag er tverrfaglig og multimedial. Hovedaktivitetene på disse arenaene er kommunikasjon, samarbeid, produksjon av uttrykk, medvirkning og deling. Disse aktivitetene hører også hjemme i kunstformidlingen. Digitale verktøy og hjelpemidler kan bidra til å gi kunstproduksjoner for barn og unge en større plass i deres hverdag. Ny teknologi kan også anvendes og knyttes til kunstformidlingsprosjekter både i utviklingen og produksjonen av selve prosjektet, og den kan også benyttes til å inkludere målgruppen i prosessene.

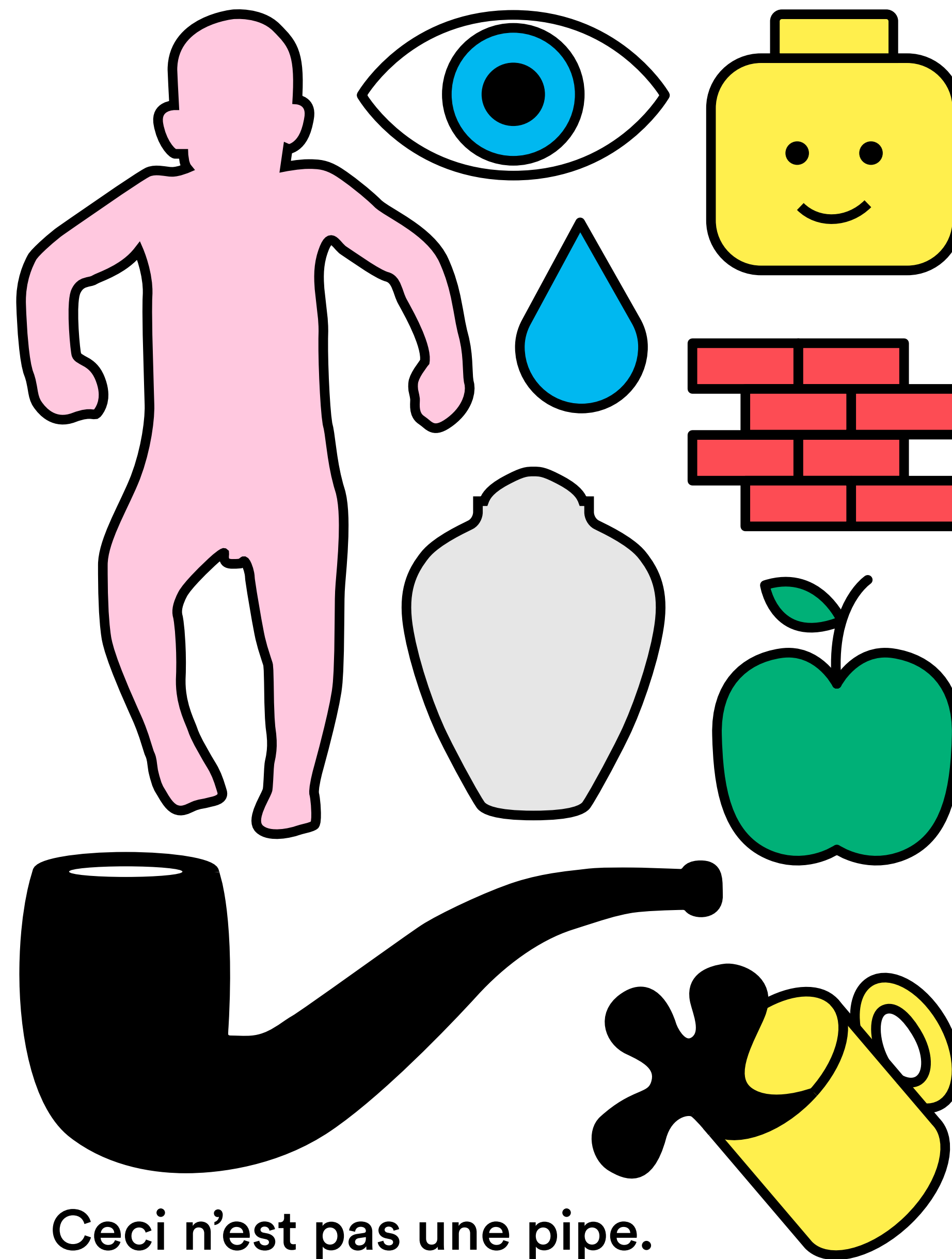
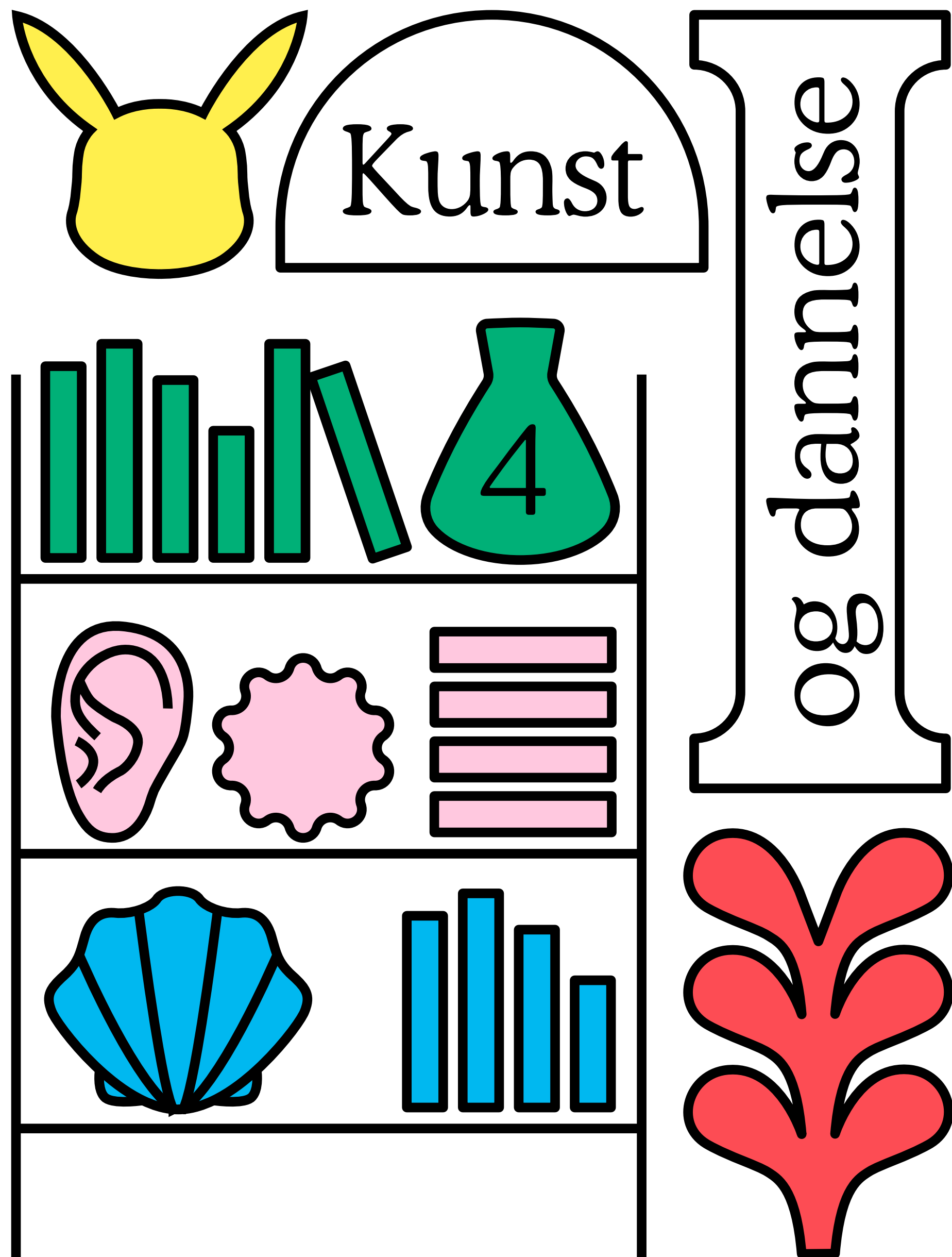
Kunstfeltet uttrykker også behov for at skolen inkorporerer materiell utarbeidet til DKS-tilbudet i de digitale plattformene som skolen bruker. Disse plattformene er også en del av barnas hverdag og de kan være et sted for kunstformidlingsprosjekter i samarbeid mellom elevene, hjem, skolen og kunstfeltet.

Bergen bystyre vedtok i januar 2019 en ny plan «Smart oppvekst» som inneholder 40 ulike tiltak for å digitalisere og fornye barnehage og skole. Det vil være naturlig for Fagavdeling for kunst og kulturutvikling som har hovedansvar for realisering av tiltak i denne planen å samarbeide med Byrådsavdeling for barnehage, idrett og skole for å se nærmere på hvordan disse kan knyttes opp mot tiltakene som er vedtatt gjennomført i «Smart Oppvekst».

Det finnes fortsatt et stort rom for eksperimentering og innovasjon innen digital kunstformidling. Utvikling av digitale virkemidler som svarer på behovene og benytter seg av kompetansen som kunstfeltet, skolen, barn og unge besitter er ressurskrevende. Derfor bør det sørges for at det finnes økonomiske rammer for utviklingen av apper eller andre digitale verktøy for deling og formidling av kunst både i skolen og utenfor den.

3.4.2 Tiltak i planperioden

- * Arbeide for å inkorporere ny teknologi og digitale medier og verktøy i kunstformidlingen.
- * Sikre ressurser til utvikling og utprøving av digitale verktøy for kunstformidling.

Den nye kulturmeldingen vektlegger dannelse og medborgerskap som viktige for framtiden og setter søkelys på kunstens sentrale rolle i utviklingen av disse.

I dagens kunnskapssamfunn danner innbyggernes kunnskap og kompetanse grunnlaget for framtidig verdiskaping. En stadig hurtigere samfunnsutvikling stiller krav til ikke bare enkeltindividet, men også til samfunnet generelt. Tilegning av kunnskap og kompetanse skjer gjennom hele livet og fra tidlig alder er det viktig å gi barn og unge gode verktøy for å tilpasse seg et samfunn i stadig endring.

Gjennom globale studier som *WOW-faktoren* (2006) har kunstfagene vist seg å ha en positiv effekt på barns læring i andre fag, som språk, matematikk og naturfag, samtidig som de bidrar til å styrke barn og unges selvtillit og evner til å kommunisere og samarbeide. Kunstfagene har dermed en innvirkning på tre typer kompetanse som er definert som viktige for innovasjon og utvikling: fagspesifikk kompetanse, kreativ kompetanse og sosial og emosjonell kompetanse.

Møter med kunsten gir barn og unge muligheten til å forstå samfunnet på en annen måte enn realfagene. Siden det ikke finnes fasitsvar i kunsten, gir disse møtene barn og unge mulighet til å utforske og eksperimentere. For mange vil også den kreative tenkemåten fra kunstmøtene kunne fungere som en døråpner til bedre forståelse av andre fag i skolen.

Når denne planen tar for seg kunst og kultur i barnehage og skole, så snakker man ikke om opplæring i kunstfagene i tradisjonell forstand, men mulighetene som ligger i det å bruke profesjonell kunst og kultur aktivt i opplæringssituasjonen og de erfaringene som kunstmøtene gir til å utvikle seg på andre områder.

Kunst og kultur handler ofte om felleskapsopplevelser, som publikummere opplever man noe sammen med andre. Ikke minst gjelder dette i barnehage og skole. Selv om alle er tilstede på det samme kunstmøtet, vil barn og unge allikevel ha høyst individuelle opplevelser. Hvorvidt et kunstmøte oppleves som meningsfullt eller ikke, må defineres av den enkelte ut i fra egne interesser, miljø og livssituasjon. Kunstoppvelser i felleskap gir barn og unge mulighet til

å reflektere rundt kunstmøtet, lytte til andres meninger og få en økt forståelse av hvordan man kan ha ulike oppfatninger av det samme kunstverket. Barn vil også ofte bruke felles opplevelser som utgangspunkt for videre lek og utforsking i fellesskap. Ved å gå inn i en diskusjon rundt kunstoppvelsen kan kunsten også bidra til å lære barn og unge om å lytte til og ha forståelse for andres synspunkter og meninger.

4.1 Barnehage

Mange av barnas tidlige kunstmøter skjer gjennom barnehagen. Barnehagene har et stort fokus på bruk av kunst og kultur i sin hverdag, først og fremst gjennom bruk av sang, bøker og lek, men også gjennom profesjonelle kunstmøter.

Nasjonal rammeplan omtaler de ulike fagområdene som barnehagene skal ivareta i sitt pedagogiske arbeid. Fagområdet kunst, kultur og kreativitet omhandler uttrykksformer som billedkunst, musikk, dans, drama, litteratur og film, i tillegg til design og arkitektur. I barnehagen skal barna møte ulike kunstneriske og kulturelle uttrykk som gjenspeiler et mangfoldig samfunn. I møtet med kunst og kultur skal ansatte i barnehagen stimulere barnas nysgjerrighet, utvide deres forståelse og legge til rette for utprøving og eksperimentering. Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan bidra til å styrke barnets følelse av tilhørighet i sitt lokalmiljø og danne grunnlag for deltakelse og eget skapende arbeid.

I barnehagealder utvikles barnas kognitive egenskaper i rekordfart. Bruk av kunst og kultur i barnehagen bidrar til utvikling av barnas kognitive og motoriske ferdigheter gjennom observasjon, refleksjon og deltakelse.

Alt dette krever at fagpersonalet i barnehagen har tilstrekkelig kompetanse om de estetiske fagene. God kompetanse er avgjørende for at personalet skal føle trygghet i det å formidle til barna, f.eks. gjennom sang og dans, men også i situasjoner der barnehagen deltar på kunstmøter i regi av kunstinstitusjoner eller profesjonelle kunstnere. Personalets kompetanse om ulike kunstneriske uttrykk bidrar også til at barna får muligheten til å møte en rekke ulike kunstneriske uttrykk i løpet av tiden de går i barnehagen.

4.1.1 Den kulturelle bæremeisen

Basert på modell fra DKS, har Bergen vært en foregangsby i arbeidet med Den kulturelle bæremeisen (DKB). DKB ble etablert som et samarbeid mellom daværende Byrådsavdeling for kultur, idrett og kirke og Byrådsavdeling for barnehage og skole i 2006. DKB samarbeider med det profesjonelle kunstmiljøet om å utvikle gode kunstmøter for barn. Prosjektet har en todelt profil: barna skal møte kunsten på de profesjonelle kunstarenaene og kunstnere skal jobbe i utvalgte barnehager med å skape kunst sammen med barna. Ulike typer kunstnere deltar i et utforskende miljø der man ønsker å bedre forstå hvordan barn leser kunst, hva som er god kunst for barn, og hva barna bruker kunsten til. Ved å føre barnets uttrykk og kunstnerens uttrykk sammen, skapes noe nytt og uforutsigbart, og underveis har kanskje begge parter fått nye perspektiver. Profesjonelle kunstnere har tidligere jobbet på sine arenaer med sin kunst, mens barnehagebarn har jobbet i sitt miljø med sine arbeider. I DKB får disse gruppene en mulighet til å møtes, og der kunstofflig kompetanse møter barnefaglig kompetanse får man et tredje uttrykk.

Bæremeisen er et populært tilbud, men det er i stor grad de private barnehagene som benytter seg av tilbudet. Det er et mål at de kommunale barnehagene i større grad skal benytte seg av kulturtilbud utenfor barnehagen.

4.1.2 Veien videre

I planperioden skal Bergen kommune legge til rette for økt bruk av kunst og kultur i barnehage og skole. Allerede i barnehagen skal byens minste innbyggere ha tilgang til kunstopplevelser som støtter opp om læringsprosessene, samtidig som barna også skal ha mulighet til å relatere slike opplevelser til egen livssituasjon og læringsmiljø.

Barnehagen skal legge til rette for samhörighet og kreativitet gjennom kunstneriske og kulturelle opplevelser, og barn i barnehagen skal ha mulighet til å være aktive og ta i bruk fantasi, kreativ tenkning og også oppleve mestring og skaperglede i møte med kunsten.

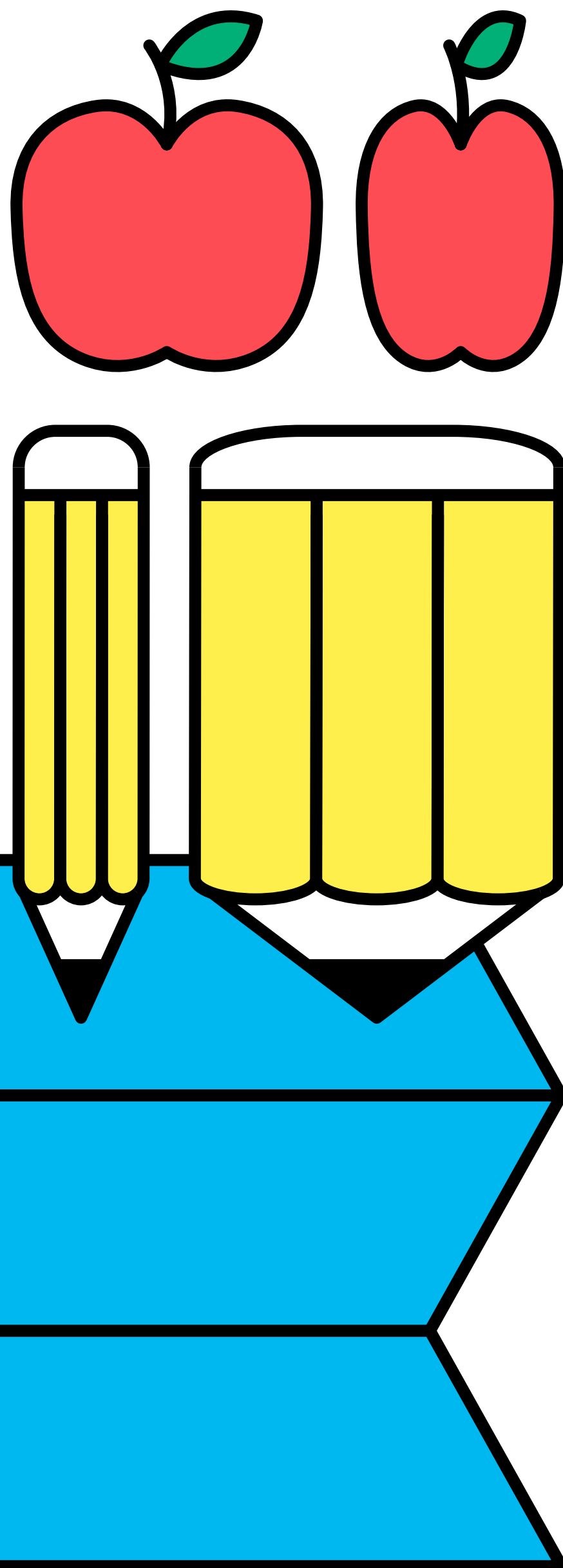
Den kulturelle bæremeisen skal i planperioden ha et sterkere fokus på kunstnerisk arbeid i den enkelte barnehage og bidra til at barnehagene kan samles om kunstmøter i sitt nærmiljø. Samtidig er det også viktig å fortsatt gi barnehagebarna muligheten til å oppleve kunst og kultur ute på institusjonene, så som Barnas kulturhus, teatrene og museene, m. fl.

Videre skal kommunen legge til rette for erfaringsutveksling mellom fagmiljøene og skape gode møteplasser mellom barn og kunsten, de ansatte i både private og offentlige barnehager og kunstnerne og mellom barnehagene og kulturarenaene. Fagavdeling for kunst og kulturutvikling vil ta initiativ til årlige møteplasser og vil hente inn fagpersoner med kompetanse på kunst- og kulturformidling i barnehagen, for å gi faglig påfyll både til de ansatte i barnehagene og kunstnerne.

Gjennom godt strukturert samarbeid skal kommunen bidra til at Bergen blir lagt merke til som en foregangsby for kunst- og kulturformidling i barnehagen.

4.1.3 Tiltak i planperioden

- * Sikre at også de kommunale barnehagene bruker tilbudet fra Den kulturelle bæremeisen i større grad enn i dag, gjennom direkte kommunikasjon og god informasjon om tilbudet.
- * Legge til rette for at kunstformidlingen til barnehager i større grad skjer i barnas eget nærmiljø, enten på en lokal kulturarena eller i barnehagen.
- * Styrke Den kulturelle bæremeisen for å kunne gi et større og mer mangfoldig tilbud til barnehagene i Bergen.
- * Arrangere 2 årlige møteplasser mellom kunstfeltet og pedagoger og ansatte i barnehagene for kompetanse- og erfaringsutveksling.

4.2 Skole

I NOU 2014: *7 Elevens læring i fremtidens skole – Et kunnskapsgrunnlag* legges det vekt på at endringer i samfunnet og kunnskapsutvikling stiller økte krav til endring av kompetanser. Opplæringen som skjer i skolen må i fremtiden danne grunnlag for å kunne tilegne seg ny kompetanse gjennom hele livet. Forskning fra utdanningssektoren viser at dybdelæring har større betydning for elevenes utvikling og progresjon enn overflatelæring. Videre viser forskning at sosial og emosjonell læring kan bidra positivt til elevenes læringsresultater og at det er en sammenheng mellom elevenes sosiale og emosjonelle kompetanse og hvordan de lykkes senere i livet.

Bergen kommunes plan for kvalitetsutvikling i bergensskolen 2016–2020 *Sammen for kvalitet – læring* påpeker at den tradisjonelle elevrollen, der eleven i stor grad skal motta kunnskap, er i endring og at det stilles krav til at elevene i dag i større grad skal være deltakende, de skal utvikle egne strategier, evne til kritisk refleksjon og deltakelse i diskurs.

Kunstmøter har i dag en framtrædende rolle i bergensskolen, både gjennom Den kulturelle skolesekken og Kulturkarusellen, men også gjennom skolens egne aktiviteter. Nettopp kunstmøtene vil stå sentralt i utviklingen av det som betegnes som *21st century skills* – kompetanser for det 21. århundre. I motsetning til i mange realfag så har ikke kunstoffagene et fasitsvar. Selv om en formidler eller lærer kan fortelle om kunsterens intensjon bak et verk og den historiske og sosiale konteksten som verket inngår i, så gir kunsten allikevel alltid rom for elevenes tolkning, diskurs og refleksjoner.

Sentralt i litteraturen om kompetanse for det 21. århundre står fire nøkkelord: *kommunikasjon, samarbeid, kritisk tenkning* og *kreativitet*. Samtlige av disse fire står sentralt i kunstoffagene og den profesjonelle kunsten. Kunstformidling kan på mange måter oppsummeres som kommunikasjon. Ved å invitere elevene til å reflektere rundt kunsten,

så trenes de i å utvikle sin kreativitet og evne til å tenke kritisk. Det finnes allikevel en rekke utfordringer som kunstfeltet støter på i sitt møte med skoleverket.

I forbindelse med fagfornyelsen har man på nasjonalt plan jobbet med å utarbeide et læreplanverk som tar opp i seg kompetansene som man vil trenge i det 21. århundre. Departementets forslag til nye læreplaner legger opp til at f.eks. i faget kunst og håndverk får kunsthistorie og teoretisk tilnærming mindre plass enn tidligere, mens det praktisk skapende arbeidet er i sentrum for elevenes læring. I faget skal det være nytt og oppdatert innhold som omfatter programmering og kobling til ny teknologi. Det digitale er sentralt og knyttes som før både til prosessen og til sluttprodukter. Sammen med en tydeliggjøring av kunst og designprosesser kan dette gi rom for kreativitet, praktisk problemløsning og innovasjon. I forslag til nytt læreplanverk i musikk er det en dreining mot større fokus på praktisk og skapende arbeid. Det praktiske skal stå i sentrum for det elevene skal lære i faget.

Kunstnere og kulturinstitusjoner melder ofte om at de møter på strukturelle og organisatoriske problemer i samarbeid mellom skole og institusjon og kunstner. Det settes ikke av nok tid til kunstformidling i skolen og i tilfeller der kunstmøtet foregår utenfor skolen, så kan faktorer som transport og logistikk sette en begrensning på bruk av tilbudet. Bergen kommune har en avtale med Skyss om gratis transport av elever til DKS-tilbud, museumsbesøk, besøk på bibliotek og VilVite i tidsrommet 09.00–13.30 på hverdager. For skoler med lang reiseavstand er det en utfordring å reise fram og tilbake innen det gitte tidsrommet, og for institusjonene kan et begrenset tidsrom by på kapasitetsproblemer, hvor man kanskje bare får tilbudt en forestilling i stedet for to i løpet av en dag, og tilbudet blir dermed tilgjengelig for færre elever, evt. er det elever i sentrum eller sentrumsnære skoler som får benyttet seg av tilbudet.

Kunstnere og institusjoner opplever også store utfordringer når de inviterer skolene til å delta med deres kunstformidlingstilbud. Hvilke kunst- og kulturuttrykk elevene får møte, styres ofte i stor grad av

hvordan disse kan relateres til læremålene i de ulike fagene. Kultur- og kunsthistorie knyttes ofte til norskundervisning og samfunnsfag, men har ingen fremtredende plass i undervisningen av disse fagene. Siden lærerplanene ikke prioriterer samtidskunst blir det vanskelig for lærerne å prioritere slike kunstmøter, mens tilbud som omfatter eksempelvis musikk og komposisjon får større tilslutning da dette er en del av målene i læreplanen. I tillegg er ofte terskelen for å oppsøke samtidskunst og -musikk høyere enn f. eks. klassisk musikk og teater, man velger ofte det man selv har erfaring med og kjennskap til. I dette ligger det derfor potensiale til å kunne legge til rette for møteplasser mellom skole og kunstfeltet, slik at man via erfaringsutveksling vil ha muligheten til å oppdage relevante innganger fra kunstfeltet til læreplanmålene der man kanskje ikke ville tenkt at det var mulig.

4.2.1 Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken (DKS) ble opprettet i 2001 som et resultat av flere lokale og regionale prøveordninger med kunst- og kulturformidling i skolen. Sammen med kulturskolen og Ungdommens kulturmønstring, utgjør DKS i dag et sentralt element i den nasjonale kulturpolitikken for barn og unge, men der de to andre har fokus på henholdsvis opplæring og deltakelse, så er hovedfokus for DKS barn og unges kulturopplevelse.

I Stortingsmelding nr. 8 (2007–2008) *Kulturell skulesekk for framtida* skisseres en rekke ulike mål og prinsipp for ordningen. Blant disse er at DKS ikke skal være en erstatning for de estetiske fagene i skolen, men komme i tillegg til disse og at kunstnere og kulturarbeidere ikke skal erstatte lærerne i skolen, men være kunst- og kulturarbeidere fullt og helt.

Bergen kommune har ansvar for programmet i Den kulturelle skolesekken (DKS Bergen) som en av 12 direktekommuner i Norge. Bergen har vært direktekommune helt siden skolesekkens begynnelse i 2001. Kommunen utformer et kulturtilbud for alle elever i grunnskolen, fra 1. til 10. klasse. Fylkeskommunen er eier av det videregående tilbudet og er således ansvarlig for tilbudet til disse.

DKS Bergen legger vekt på å være en oppdragsgiver for lokale kunstnere og kulturinstitusjoner, og har opparbeidet seg en god portefølje av prosjekter med lokal forankring. Gjennom DKS Bergen skal alle byens elever bli kjent med byens egne kunstinstitusjoner og aktører. Store deler av DKS-programmet finner derfor sted på kulturarenaer sentralt i byen, så som Den Nationale Scene, Grieghallen, Corner-teateret, KODE og i de andre museene. DKS Bergen tilstreber å tilpasse programvalget i tråd med institusjonenes drift og særpreg.

Fram til og med våren 2018 har grunnskolene i Bergen fått to årlige besøk

fra Rikskonsertene i regi av Hordaland fylkeskommune. Denne ordningen er nå lagt ned og midlene er overført til DKS Bergens generelle tilskudd. Fra og med 2019 er derfor alle kunstsjangre likestilt i DKS-tilbudet.

Siden starten har DKS Bergen hatt et sterkt fokus på tett dialog mellom skole og utøver/institusjon fra påmelding til gjennomføring av program. Programutvelgelsen foretas av Fagavdeling for kunst- og kulturutvikling, og alle skolene i kommunen, både offentlige og private, får informasjon om programtilbudet, men skolene er selv ansvarlig for påmelding til de ulike programmene og aktivitetene. Dette byr på noen utfordringer, for eksempel ved at enkelte skoler er mer aktive og melder seg raskt på og dermed får flere tilbud enn andre.

Bergen er også en stor kommune i areal og enkelte skoler som ligger utenfor sentrale bydelsentre bruker tilbudet mindre enn andre. Det er derfor et behov for å ivareta en god balanse i DKS-programmet av oppsøkende programmer som reiser rundt til skolene og programmer som foregår på kunstinstitusjonene. Særlig innen de visuelle kunstuttrykkene kan det være utfordringer knyttet til oppsøkende aktivitet, da mye av kunstformidlingen er knyttet til museenes lokaliteter.

I tillegg til DKS Bergen, har Kulturskolen som del av et samarbeid med SFO i bergensskolen opprettet Kulturkarusellen. Tilbudet gir barn i SFO et kunsttilbud med høy kvalitet der medskaping, deltakelse, undring og refleksjon står sentralt for barn og voksne deltakere. Arbeidet bygger på aksjonslæring som metode, som innebærer systematisk kompetanseheving, refleksjon, dokumentasjon og delingskultur internt på SFO, i Bergen kommune, nasjonalt og internasjonalt. Bergen kulturskole administrerer karusellen i tett samarbeid med Fagavdeling skole/SFO.

4.2.2 Veien videre

I planperioden skal kommunen legge til rette for at de pedagogiske fagmiljøene i grunnskolen i større grad skal bli kjent med kunstfeltet og ha mulighet til å benytte seg av kompetansen som finnes der. Som et ledd i fagfornyelsen i skolen vil det være naturlig at man jobber for å synliggjøre de ulike kunstfagenes relevans overfor lærere og ansatte i skoleverket, med fokus på de ulike kompetanser for det 21. århundre.

Det er et stort behov for kompetente lærerkrefter, både innen opplæring og formidling av kunst og kultur til barn og unge. Sterk kultur- og kunstfagkompetanse bør løftes i allmennutdanningen i grunnskolen. God kvalitet på undervisning og formidling av kunst og kultur vil skape interesse og entusiasme for feltet både hos elever og lærere. Dette vil også bidra til å øke forståelse for kunst- og kulturfagenes relevans og reduksjon av skepsis til samtidens kunstuttrykk blant både lærere og elever.

Overfor kunstfeltet skal kommunen legge til rette for at aktørene kan utvikle prosjekter rettet mot den kulturelle skolesekken som holder høy kvalitet og som kan brukes både lokalt og nasjonalt. Utøvere har også etterspurt tilskuddsmidler til produksjon og innøving i forkant av visning i DKS Bergen og kommunen vil i planperioden jobbe for å kunne øremerke tilskuddsmidler til dette formålet for å kunne styrke kunstnerens arbeidsvilkår. Dette vil også være i tråd med ambisjonene fra Kunstplanen 2018–2027, hvor kunstnerøkonomi er et satsingsområde.

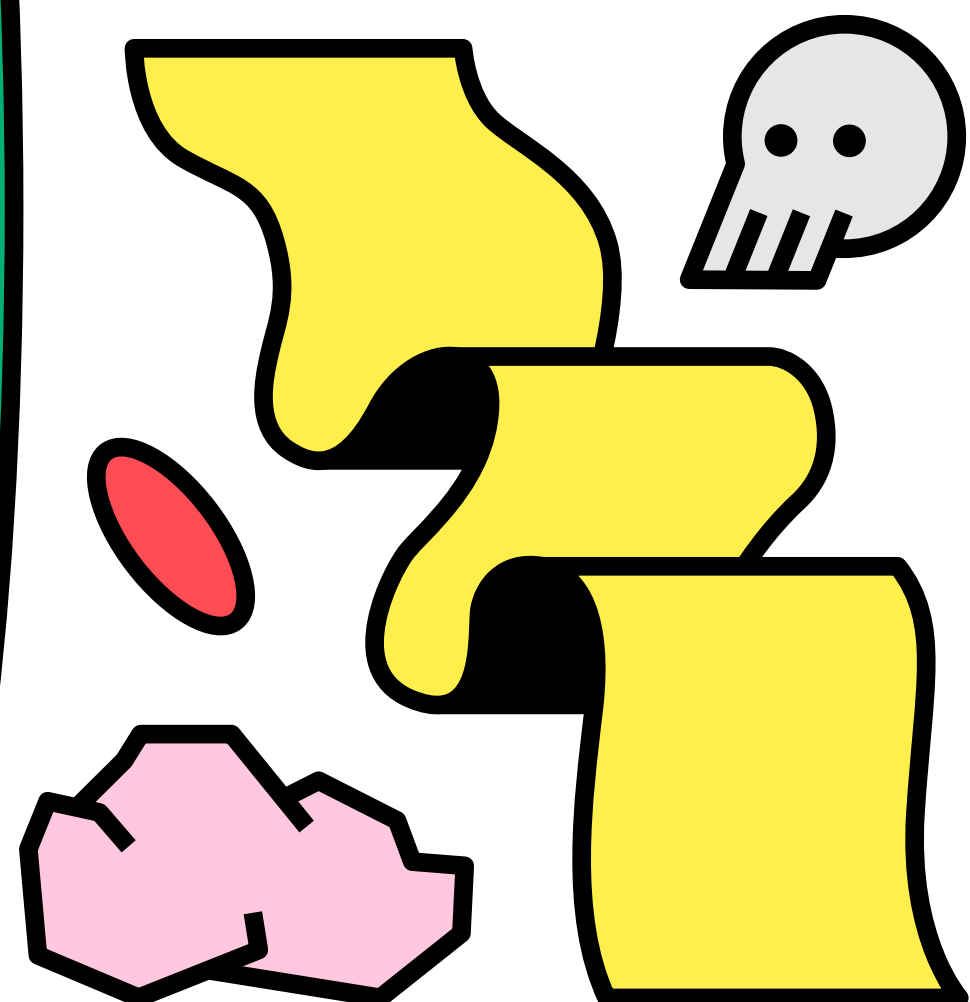
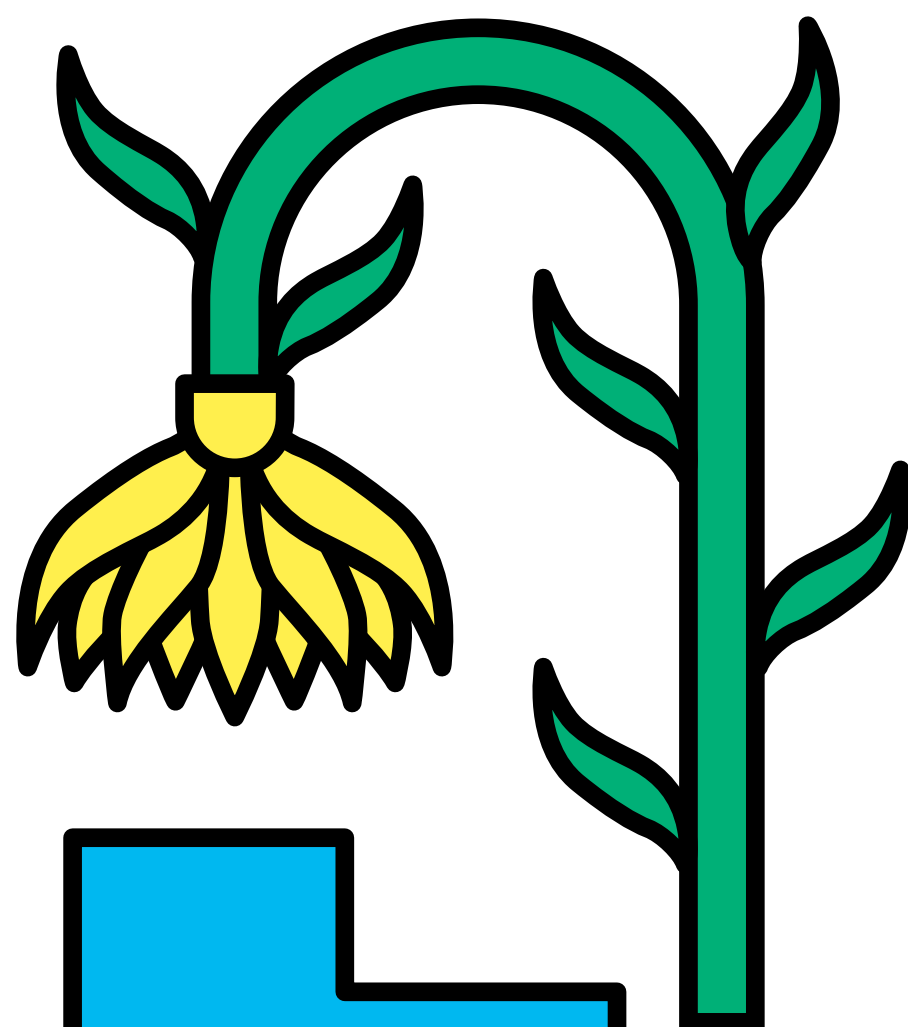
Videre skal kommunen legge til rette for erfaringsutveksling mellom fagmiljøene og skape gode møteplasser mellom barn og kunsten, ansatte i barnehage/skole og kunstnerne og mellom barnehage/skole og kulturarenaene. Det skal arbeides for å sikre en bred deltakelse og bedre fordeling av programmer i DKS mellom skolene.

Som i barnehagen skal man gjennom godt strukturert samarbeid bidra til at Bergen blir lagt merke til som en foregangsby for kunst- og kulturformidling i skolen.

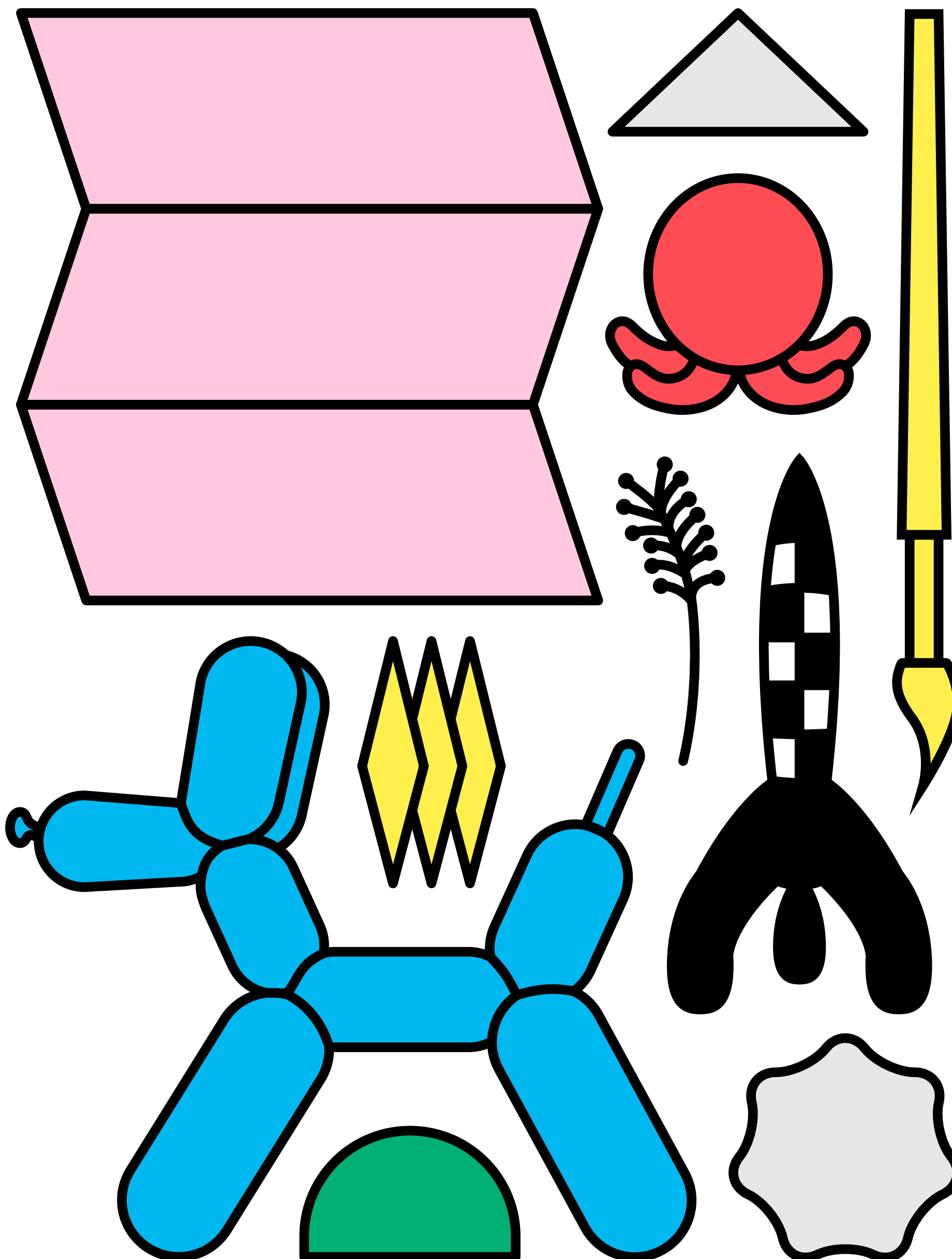
4.2.3 Tiltak i planperioden

- * Ha et tett samarbeid med skole for å sikre at kunst og kultur har en fremtredende plass i bergensskolen, særlig gjennom DKS Bergen.
- * Samarbeide med Høgskolen på Vestlandet, avdeling for lærerutdanning, for å se på måter å styrke den kunstfaglige kompetansen i allmennlærerutdanningen ved bruk av det lokale kunstmiljøet.
- * Opprette møteplasser mellom skole og kunst- og kulturfeltet, for å utveksle erfaringer og synliggjøre hvordan arbeidsmetoder fra kunstfeltet kan overføres til skolens undervisningsopplegg. Realisering av dette tiltaket vil være et tema for diskusjon mellom Fagavdeling for kunst og kulturutvikling og etat for skole i planperioden.
- * Øremerke tilskudd til utvikling av produksjoner for Den kulturelle skolesekken.
- * Utvikle en programbank bestående av lokale kunst- og kulturproduksjoner som skolene kan bruke i sin undervisning.
- * Sikre at alle elever i Bergensskolen får minst tre DKS-møter i løpet av et skoleår.
- * Sikre en jevn fordeling av DKS-tilbud på alle skoler i bergensområdet.
- * Sikre samarbeid og erfaringsutveksling med fylkeskommunen og øvrige direktekommuner i DKS-ordningen.

Kritikk,

forskning
og utvikling

5.1 Kritikk og synlighet, tradisjonelle og nye medier

Kunstkritikken har en sentral funksjon i å øke kunstens synlighet i samfunnet, og bidrar slik til god kunstformidling. Kunsten må snakkes om og reflekteres over, og kunstkritikken bidrar til kunstens synlighet, relevans og den offentlige samtalen rundt kunst. Kunstkritikken har videre en viktig funksjon i den interne fagutviklingen på feltet. Uten motstand risikerer man at feltet forringes, og blir kritikken dårligere risikerer man at kunsten blir dårligere. Motstand og kritikk skjerper feltet, og kvalifisert kunstkritikk kan bidra til å heve kvaliteten på et felt.

Bergen kommunes kunstplan 2018–2027 redegjør for kommunens politikk på kunstkritikkfeltet. Kunstplanen har som visjonsmål at «Kunstbyen skal være en arena for en sterk, offentlig samtale om kunst, som bidrar til å løfte fagmiljøene og synliggjøre kunstens samfunnsrelevans. Bergen skal ha flere heltids- og deltidskritikere som dekker hele spekteret i kunstlivet».

Videre slås det fast at dersom kunsten skal ha virkninger utover seg selv må den vurderes og reflekteres over i fellesskap. Bergen kommune skal tilrettelegge for en sterk offentlig samtale om kunst og kunstens samfunnsrelevans. Kunsten bør ta enda større plass i samfunnet vårt, og her har kritikken flere viktige funksjoner: kritikken formidler, vurderer og fortolker.

Man kan de senere år spore en generell nedgang av publisert kunstkritikk i de tradisjonelle mediene, og man ser stadig eksempler på at kritikken er under press. Kritikk av kunst for barn og unge står for en stor del overfor de samme utfordringene som det øvrige feltet for kunstkritikk, men har også noen helt egne både utfordringer og fordeler. Den store politiske viljen til å prioritere kunst for barn og unge, har ført til at kunstkritikk for barn og unge på noen områder har økt i omfang og økonomi. Samtidig kan kritikken og den offentlige

samtalen rundt kunst for barn og unge kreve et større omfang av tid og ressurser, særlig med tanke på å inkludere barn og unge i denne samtalen.

Det som særlig kjennetegner kritikk av kunst for barn og unge, og skiller det fra det øvrige feltet for kunstkritikk, er at målgruppen står så sentralt. Kritikeren som omtaler kunsten befinner seg ikke selv i kunstens målgruppe, og henvender seg som regel til et publikum som heller ikke befinner seg i målgruppen for kunsten. Kritikken henvender seg til et voksent publikum, om det så er kunstnerne, et kritiker-felleskap eller de voksne foresatte til barnepublikummet.

En viktig oppgave for kritikk av kunst for barn og unge er å løfte frem samtidskunsten, på et felt der man i større grad står i fare for å ty til klassikerne. Dette er den kunsten de voksne rundt barnet selv husker fra sin barndom, og særlig innen litteratur og teater ser man en tendens til at man ofte tyr til de gode gamle barneklassikerne. Kritikken kan bidra til å vise frem at det finnes ny, god kunst for barn, og også løfte frem de smalere kunstsjangrene for barn slik som den smalere scenekunsten eller samtidsmusikken.

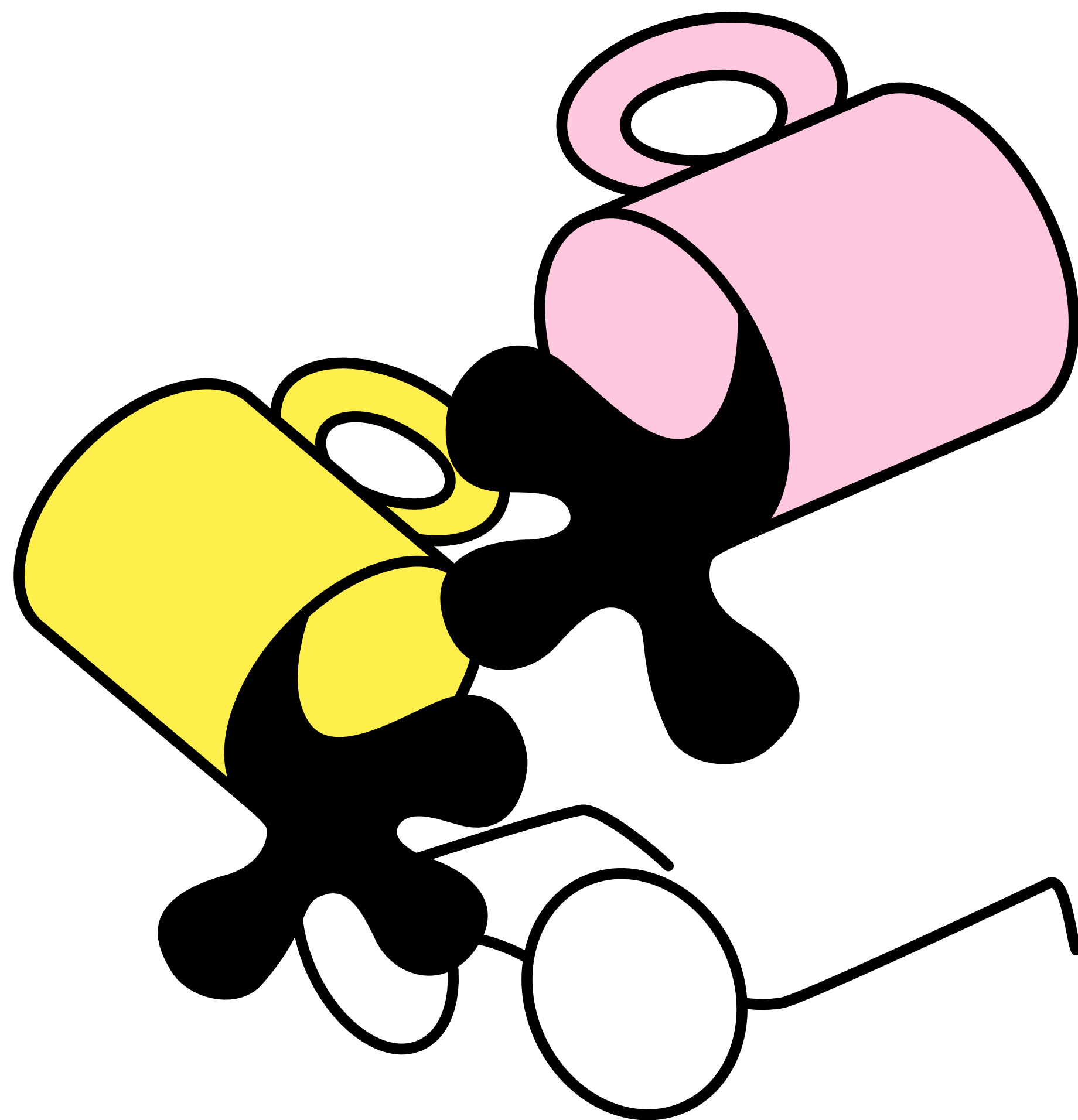
Kritikkfeltet for kunst for barn og unge i Bergen er lite, og begrenser seg for en stor del til den skriftlige kritikken. I dagsavisene finner man sporadiske anmeldelser, hovedsakelig innen litteratur og scenekunstfeltet. En bredere dekning finner man i de nasjonale nettstedene som Periskop og Barnebokkritikk.

Nettidsskriftet Periskop er den viktigste tverrfaglige plattformen for kritikk av kunst for barn og unge i dag. Nettidsskriftet er finansiert av Norsk kulturråd og ble lansert i 2013 som et samarbeid mellom nettstedene Kunstkritikk, Ballade, Barnebokkritikk og Scenekunst. Tidsskriftet drives i dag av stiftelsen Kritikk av kunst for barn og unge og har som mål å styrke og utvikle kritikk og kritisk refleksjon rundt barn og unges møte med profesjonell kunst.

Nettidsskriftet Barnebokkritikk.no har kontor i Bergen og har en fast stall av kritikere fra hele landet. Tidsskriftet har som mål å anmelde den viktigste skjønn- og faglitteraturen for barn og unge som utgis av norske forlag, og er klart det stedet det publiseres flest

anmeldelser av norsk barne- og ungdomslitteratur.

Den muntlige kritikken finner man først og fremst i fagmiljøene, og i arbeidet som gjøres med målgruppen i skolen. Det foregår noe arbeid med kritikk i skolen, for eksempel i forbindelse med Uprisen og Ungdommens kritikerpris, eller i forbindelse med annen kunstformidling i skolen.

5.1.1 Veien videre

Nettidsskrifter som Periskop og Barnebokkritikk er viktige for rekruttering av kritikere og for feltets utvikling generelt, men skal man løfte den offentlige samtalen om kunst for barn og unge må kritikken gis mulighet til også å nå utover nettstedet som kanskje bare innvidde besøker. Disse plattformene er nasjonale, og kun en liten del av innholdet er rettet mot den kunstformidlingen som foregår i Bergen eller på Vestlandet. Diskusjonen om hva som er god kunst for barn og unge bør i mye større grad foregå på byens kunst- og kulturscener, debattarenaer og kulturhus, og den burde engasjere mange flere enn hva som er tilfelle i dag.

Barn i Byen er en viktig formidler av kunst og kultur for barn og unge, og har ambisjoner om å satse mer på kritikk, både på nett og i trykt utgave. Et gjennomgående problem for tidsskriftene og plattformene som formidler kritikk av kunst for barn og unge er imidlertid dårlig økonomi og mindre mulighet til å følge kritikerlagets honorarsatser. Det må arbeides for å løfte kritikerhonorarene for kunst for barn og unge, med satsene fra kritikerlaget som et minstemål. For å få dette til må økonomien til de aktørene som tilbyr spalteplass til denne kritikken styrkes.

Rekruttering av nye kritikerstemmer er en av de store utfordringene på feltet i dag. For at nye kritikerstemmer skal kunne løftes frem og få nødvendig erfaring, må det finnes gode publiseringsmuligheter og mulighet for redaksjonell oppfølging. Det bør kartlegges hvilke publiseringsmuligheter som finnes for kritikere i dag. Med digitaliseringen sprer kritikken seg fra de tradisjonelle nyhetsmediene til stadig nye publiseringsplattformer. Noen arenaer forsvinner, men hvilke andre kommer til?

Den muntlige kritikken og samtalen rundt kunst for barn og unge står svakt, og her finnes et stort potensiale for å tenke nytt. Her kan man se til hva som gjøres av kunstkritikk for voksne, for

eksempel av diskursive program, kritikertaler, kunstnermøter og debatter. Åpne diskursive programmer i forbindelse med kunstoppsetninger for barn er så å si fraværende. Kanskje kan noen av arrangementene med kritikk som finnes i skolen, løftes ut av klasserommet og åpnes for et større publikum.

Det er potensial for å benytte kritikere i større grad som samtaleledere under ulike arrangementer. Det vil både bidra til å synliggjøre kritikere og kritikken i større grad, bidra til flere oppdrag for dem som lever av kritikervirket, samt heve kvaliteten på samtalen og arrangementene. Både kunstner, kunstverk og publikum er tjent med at man som samtaleleder stiller de vanskelige, drøftende og kritiske spørsmålene.

5.1.2 Tiltak i planperioden

- * Støtte eksisterende plattformer for publisering av kunstkritikk av kunst for barn og unge i Bergen, samtidig som man i planperioden vil vurdere støtte til nye initiativer til publisering av kritikk som når ut til målgruppen.
- * Arbeide for at honorarsatsene på kritikk av kunst for barn og unge følger kritikerlagets satser.
- * Arbeide for å sikre og bedre rekrutteringen til feltet.
- * Støtte kompetansehevende tiltak, skriveverksted og workshops for kritikere, herunder stimulere til opprettelse av en tverrkunstnerisk kritikerkole.
- * Kartlegging av bruks- og publiseringsmuligheter for kunstkritikken.
- * Oppfordre til at kunstkritikere i større grad blir brukt som samtaleledere under debatter og samtaler.

5.2 Barn og unges egne refleksjoner

Kritikk av kunst for barn og unge er kritikk av kunst der man selv ikke befinner seg i målgruppen, og kunstens effekt på målgruppen kan være en annen enn kunstens effekt på en voksen kritiker. Denne utfordringen løser kritikere på ulike måter, og flere eksperimenterer med å la barn og unge komme til orde i kritikken av kunst rettet mot dem. Dette kan i mange tilfeller gi et utfyllende perspektiv, i andre tilfeller ser man at å spørre ett barn, eller en håndfull barn, ikke nødvendigvis gir en god representasjon for målgruppen «barn og unge». Andre parametere som bosted, kjønn, etnisitet, sosial og økonomisk bakgrunn kan være like viktige. Barn og unges medvirkning og opplevelser av et kunstverk bør ha en selvsagt plass i kunstfeltet, men kan ikke brukes ukritisk som en garanti hverken for barns smak eller kunstneriske kvaliteter.

Likevel er det slik at skal man ta kunstens rolle i et medborger- og dannelsesperspektiv på alvor, der kunsten er viktig for den demokratiske samtalen i et samfunn, så må barn og unge inviteres til å ta del i denne samtalen gjennom kritikken. Samtidig som kritikken er under press i nyhetsmediene, ser vi stadig flere eksempler på at barn og unge inviteres inn i samtalen rundt kunsten og at deres perspektiver og stemmer løftes frem. Det siste tiåret har barn og unge i stadig økende grad inntatt kunstscenen både som kunstnere, kuratorer og kritikere, og de blir i økende grad bedt om å formidle sine meninger og vurderinger om kunst og kultur. Det kommer stadig nye tiltak som skal slippe til barnas egne stemmer rundt kunsten de presenteres for, eller som involverer barn og unge til selv å formidle kunsten til jevnaldrende.

Det som kjennetegner de beste av disse prosjektene er at de de bygger på en modell der barn og unge gis opplæring i et kunstfaglig

tenkesett og hva det vil si å utøve kritikk. Det er ikke utelukkende snakk om barn og unges følelser og umiddelbare opplevelser i møte med kunst, men å gi dem tilgang til og kunnskap om den prosessen det er å utøve kritikk. På denne måten blir de gitt mulighet til å tilegne seg inngående kunnskap om et verk, få hjelp til kontekstualisering av verket og bli gitt verktøy og kriterier for å utøve begrunnede smaksdommer.

5.2.1 Veien videre

Å slippe barn og unge til i kunstkritikken på en god måte er både tids- og ressurskrevende. Det krever tett oppfølging, et sterkt redaksjonelt ansvar, det tar lengre tid og er dermed dyrere. Til gjengjeld er det svært god kunstformidling når barn og unge får uttrykke sin mening, motstand, og får rom til å reflektere og oppleve.

Det er rom for flere prosjekter med kunstkritikk i Den Kulturelle Skolesekken. Ungdommens kritikerpris har gode erfaringer med å la klassene møte en profesjonell kritiker som hjelper ungdommene med å finne sine kriterier og argumentere ut i fra dem når de anmelder årets bøker. Også innen andre fagfelt kan det tilbys møter med profesjonelle kunstkritikere i skolen.

Det foregår mye godt diskursivt program rundt kultur og kunstopplevelser i skolen, og noe av dette kan også løftes ut på andre arenaer. Det er rom for å tilby debatt- og samtaleprogrammer beregnet for barn og unge i tilknytning til utstillinger og oppsetninger.

5.2.2 Tiltak i planperioden

- * Kunstkritikk inn i Den Kulturelle Skolesekken. Barn og unge skal møte en kunstkritiker og få grunnleggende opplæring i kunstkritiske verktøy.
- * Arbeide for at det i mye større grad knyttes debatt- og samtaleprogrammer til arrangementer for barn og unge.
- * Stimulere til utvikling av en kritikk- og samtaleplattform for et generelt publikum, der kunst for barn og unge kan formidles og diskuteres.
- * Legge til rette for kritisk refleksjon og debatt rundt både ordningen og produksjonene i DKS.

5.3 Forskning og utvikling

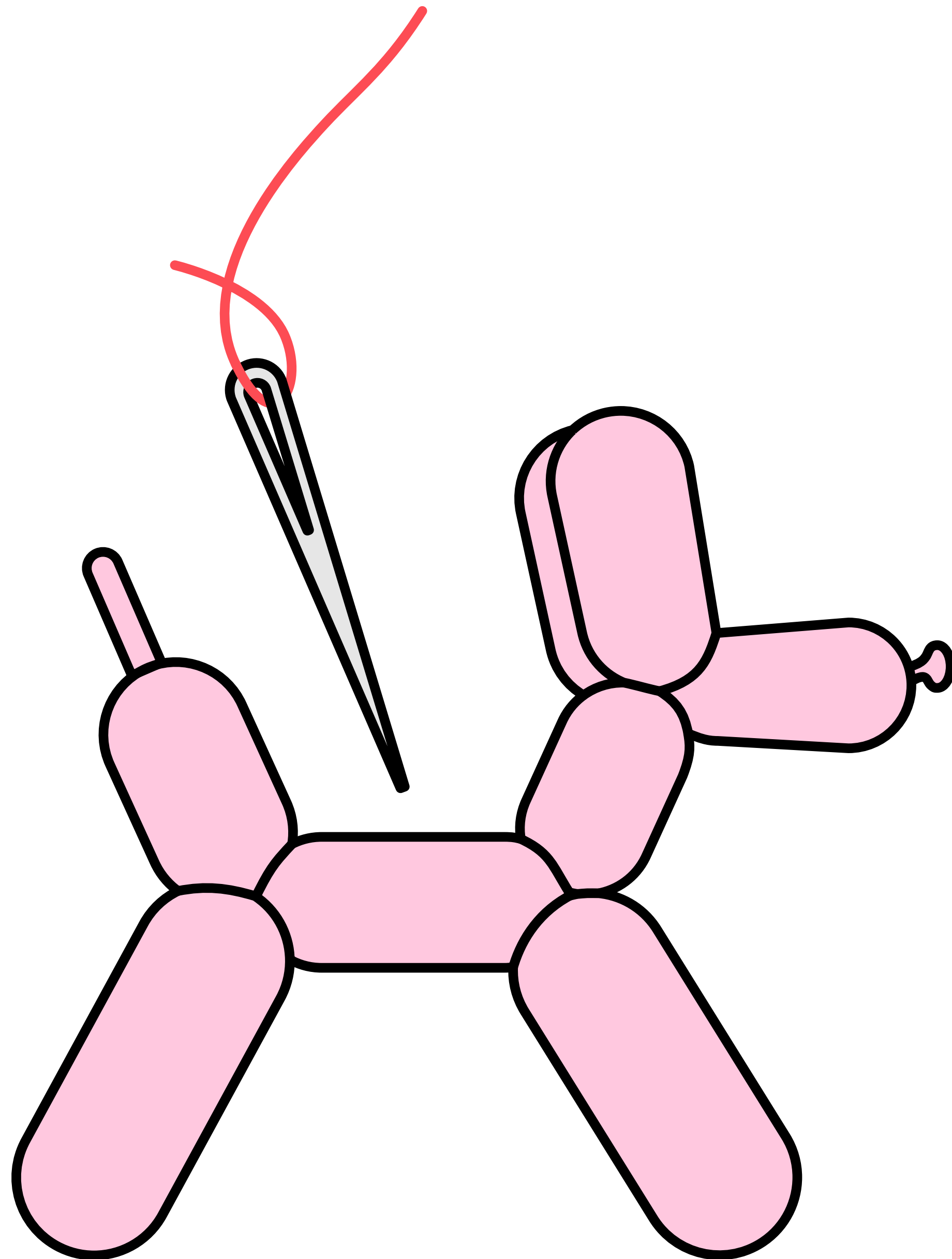
Bergen har sterke miljøer for utdanning og forskning. På Høgskulen på Vestlandet utdannes fremtidens grunnskolelærere innen kreative fag, og det tilbys masterprogrammer innen blant annet dramapedagogikk, musikkpedagogikk, barne- og ungdomslitteratur og kreative fag og læreprosesser. Ved Universitetet i Bergen finner man Fakultet for kunst, musikk og design som utdanner musikere, kunstnere og designere og har tett kontakt med byens kreative miljøer og er en nyskapende aktør innen kunstnerisk utviklingsarbeid. Institutt for teatervitenskap, den eneste utdanningen av sitt slag i Norge har vært en viktig ressurs for scenekunstmiljøet. Det er rike forskningsmiljøer knyttet til disse institusjonene. I tillegg finnes en rekke kompetansemiljøer for kunst og kunstformidling for barn og unge ved de ulike kunstinstitusjonene og opplæringstilbudene.

Dette åpner for gode samarbeidsprosjekter mellom forskningsinstitusjonene og de ulike fagmiljøene. For eksempel arrangeres Barne- og ungdomslitteraturkonferansen Se og les annethvert år, som et samarbeidsprosjekt i regi av Bergen Offentlige Bibliotek, Universitetet i Bergen, Høgskolen på Vestlandet, Norsk barnebokinstitutt, Norske barnebokforfattere, og Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening. Her viser aktører fra feltet frem nye forsknings- og formidlingsprosjekter og ny formidling.

På Høgskulen på Vestlandet finner man en rekke forskningsprosjekter som tar for seg kunsten og de kreative fagene i skolen. Forskergruppen Culture – Criticism – Community samler forskere med en kritisk forskningsinteresse for kulturelle uttrykk, kulturell deltakelse, kunstfagdidaktikk, *community arts* og kunstmiljøer. Forskningsgruppen er en paraply for eksisterende forskningsprosjekter, og her finner man blant annet prosjekter som ser på dramaundervisningen i skolen, utviklingen av musikkfaget i grunnskoleutdanningen, og samarbeidet mellom kunstner og lærer i Den kulturelle skolesekken. På HVL

sine campuser på Stord og Haugesund finner man CASE-senteret, *Creativities, Arts and Science in Education*, som rommer en rekke forsknings- og utviklingsprosjekter i skjæringspunktet mellom kunst, vitenskap og kreativ utdanning.

Fakultet for kunst, musikk og design ved UiB rommer både kunstnerisk utviklingsarbeid og vitenskapelig forskning. Kunstnerisk utviklingsarbeid har størst volum, men KMD har også et betydelig innslag av vitenskapelig forskning på fagfeltene musikkterapi, musikkvitenskap og musikkpedagogikk. Særlig interessant for denne planen er den praktisk pedagogiske utdanningen for kunstfeltet. Kunstpedagogisk lærerutdanning trekker veksler på kunstnerisk utviklingsarbeid og annen forskning, kunst og undervisningspraksiser. KMD tilbyr i dag to slike program; PPU i utøvende musikk og PPU for kunstnere og designere. Sammen bidrar fagmiljøene knyttet til PPU-programmene til at KMD er i posisjon til å etablere et fakultets-spesifikt forsknings- og utdanningsmiljø med nasjonal og internasjonal relevans.

5.3.1 Veien videre

Kunstformidling av kunst for barn og unge skal baseres på kunnskap og kvalitet. Feltet bør ha fokus på utviklingsarbeid, inkludert forskningsbasert arbeid rundt hva som er god kunst for barn, nye måter å formidle til barn og måter å inkludere barn og unge i formidlingsarbeidet. I skolene bør man ha fokus på kunst og kulturs viktige funksjoner i et medborger- og demokratiperspektiv.

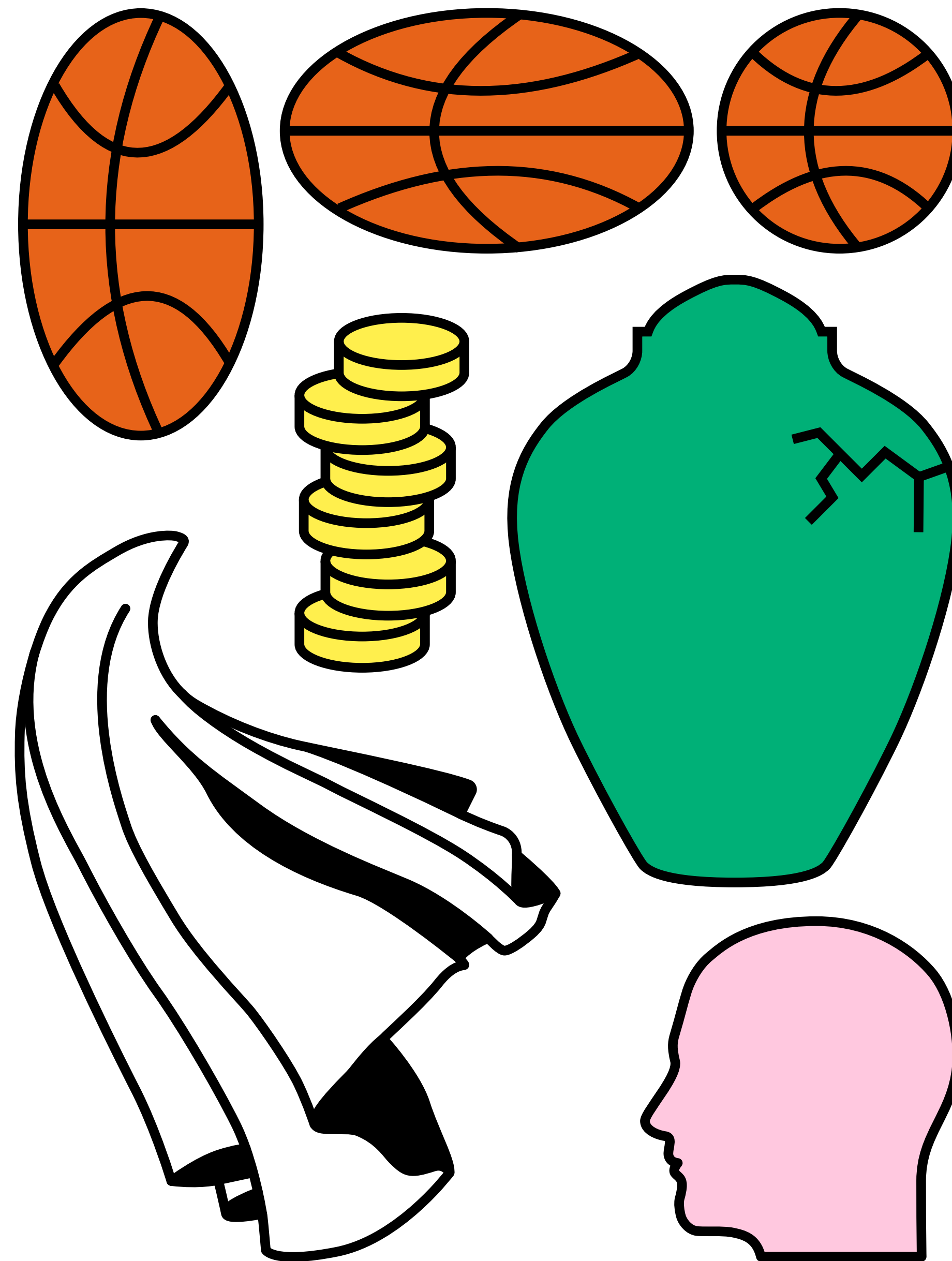
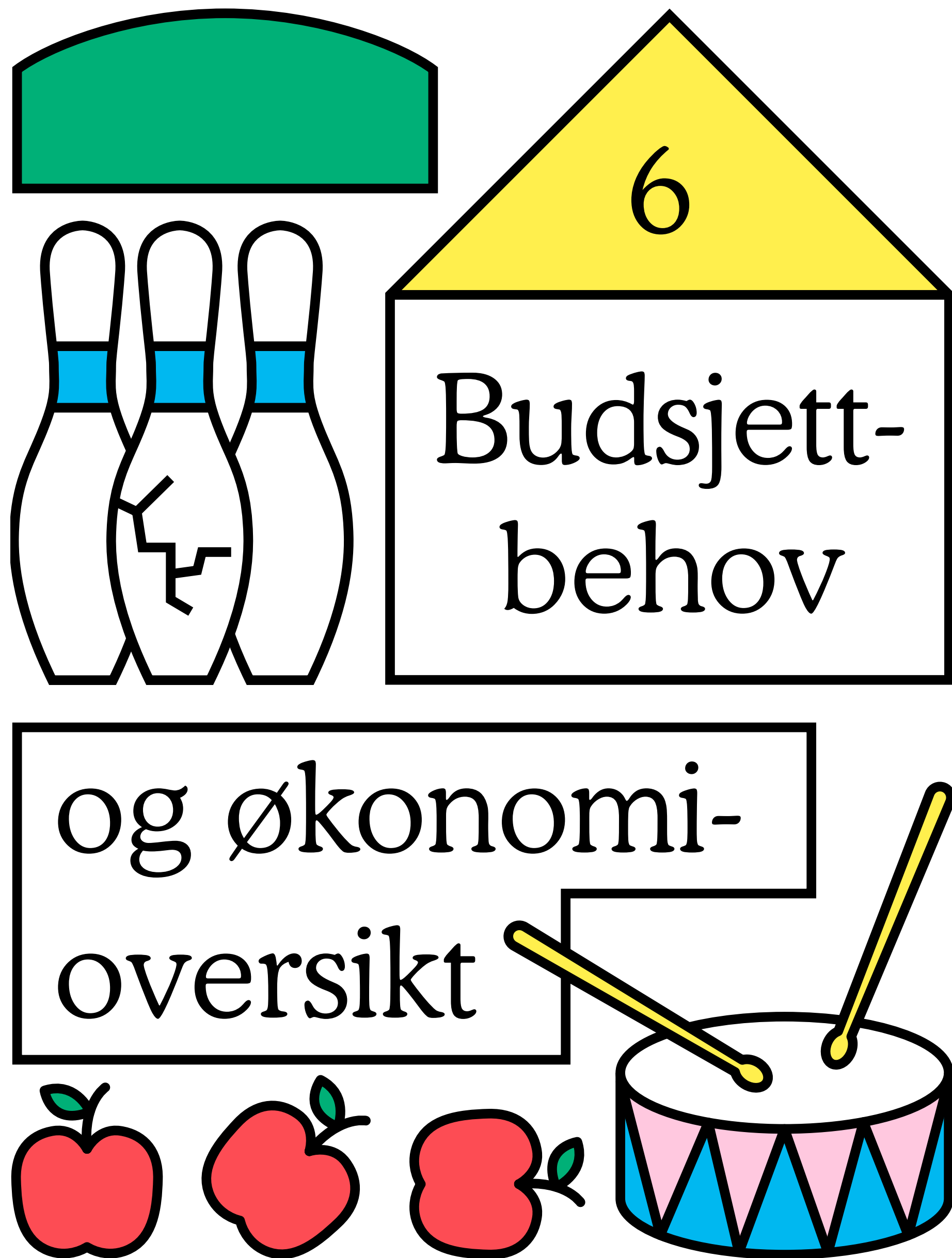
Den senere utviklingen med et stadig økt fokus på barn og unges medvirkning og medskapning i kunst og kulturuttrykk fører med seg behov for mer informasjon om hvilke muligheter og utfordringer dette gir. Ny teknologi medfører endringer i måten barn og unge forholder seg til kunst og kultur, hvilke plattformer og medier som formidler de kunstneriske uttrykkene og deres egen mulighet til selv å uttrykke seg. Utviklingen går på noen områder raskt, og det er stadig behov for informasjon om hvilke muligheter og utfordringer som oppstår i takt med den nye utviklingen.

Det er knyttet forventninger til Kulturrådets forskningssatsing på kunst og kultur i barn og unges liv, samt forskningssatsingen på kunst og kultur i en digital tid, der barn og unges estetiske praksiser og felleskap er en sentral tematikk. Disse ventes å bidra til utfyllende og ny kunnskap for både lokale prosjekter og statlig utviklingsarbeid.

Det bygges mye god kunnskap i kunstinstusjonene under utprøving av ulike former for formidlingsarbeid, og mange av institusjonene besitter lang erfaring med kunstformidlingsproduksjoner rettet mot barn og unge. Det er viktig at det legges til rette for at de ulike formidlingsprosjektene evalueres og at erfaringene og kompetansen fra disse samles, profesjonaliseres og formidles utad. Det er potensial for gode forskningsprosjekter i samarbeid mellom kunstinstusjonene og forskningsmiljøene ved KMD og HVL.

5.3.2 Tiltak i planperioden

- * Styrke forskning på kunstformidling for barn og unge og produksjonen av faglitteratur.
- * Forskning på kunst og kulturs viktige funksjoner i et medborger- og demokratiperspektiv må inn som grunnlag for læreplanen i skolen.
- * Oppfordre til samarbeid mellom kunstinstusjonene og universitet og høgskole med formål om å styrke metodikk for evaluering og legge grunnlag for nytt forskningsarbeid.

Den totale avsetningen til kunst- og kulturformidling for barn og unge i kommunens budsjett er i dag på kr 2,2 millioner fordelt på 1,1 millioner til tilskudd til kunstformidling barn og unge, 0,35 millioner til Den kulturelle bæremeisen, samt 0,75 millioner som har vært benyttet til å dekke kommunens egenandel av skolekonserter i regi av Rikskonsertene og Hordaland fylkeskommune. Skolekonsertordningen opphørte våren 2018.

I planen foreslås satsinger på økt produksjon, utviklingsarbeid og kompetansehevende tiltak med en samlet kostnadsramme på 3,2 millioner. Tabell i 6.1 viser et forslag til fordeling av kostnader i løpet av planperioden på de ulike satsingsområdene.

Tilskuddsordningen *Kunstformidling til barn og unge* har lenge vært under press, med et stort antall søknader og stort avvik mellom samlet søknadssum fra aktørene og tilgjengelige midler. For å kunne gi støtte av betydelig karakter til godt kvalifiserte prosjekter, er det viktig å styrke tilskuddsordningen med friske midler. Det foreslås også i planperioden å gi tilskudd til prosjekter som har fokus på innovasjon i formidlingsmetoder, herunder digitalisering og bruk av teknologiske løsninger. Tiltakene vil koste til sammen 1,2 millioner i planperioden.

For å løfte kunstfeltet, så er det også viktig å legge til rette for kompetansehevende tiltak, så som seminarer, konferanser og møteplasser for feltet, hvor man har fokus på beste praksis og erfaringsutveksling. Fagavdeling for kunst og kulturutvikling ønsker også å legge til rette for at det bergenske kunstfeltet kan delta i og være vertskap for nasjonale og internasjonale nettverk, og således være synlig som en viktig aktør innen kunstformidling. I planperioden vil slike tiltak ha en samlet kostnadsramme på kr 0,7 millioner.

Som en anerkjennelse av det viktige arbeidet som flere av aktørene i Bergen gjør for barn og unge og det mylderet av nyskapende kunstformidlingsprosjekter som har sitt opphav i byen, foreslår kommunen å opprette en egen pris for arbeid med kunstformidling for barn og unge, på lik linje med kunstner- og kulturprisen. Prisen vil ha en årlig ramme på kr 50 000.

Kunstformidling for barn og unge skal ha en sentral rolle i barn

og unges dannelse og være viktig i et medborger- og demokratiperspektiv. For å kunne finne ut hva som skal til for å lykkes med dette og også kunne måle effekten av ulike tiltak, er det viktig å satse på et bredt samarbeid med både lokale og nasjonale forskningsmiljøer. Slike tiltak vil ha en kostnadsramme på kr 0,3 millioner i planperioden.

En sentral satsing i *Bergen kommunes kunstplan 2018–2027* og i denne planen er kritikk og omtale av kunsten og kunstformidlingsprosjekter. Som skissert i kapittel 5, ønsker man i planperioden å stimulere til mer debatt og kritisk refleksjon rundt kunsttilbudet til barn og unge. Man ønsker også å satse på nye plattformer for formidling av kritikk og omtale, enten skrevet av barn og unge selv eller av profesjonelle aktører, og samtalen rundt kunsten har en naturlig plass i DKS. En slik satsing vil ha en kostnadsramme på 0,5 millioner.

Det er også ønskelig med et tettere samarbeid mellom kultur, barnehage og skole i Bergen kommune og å kunne opprette gode møteplasser mellom kunstfeltet og pedagoger og gode systemer for informasjons- og erfaringsutveksling. Tiltak på dette feltet vil koste 0,25 millioner i planperioden.

Tiltakene som beskrives i denne planen og som ikke kan gjennomføres innenfor eksisterende budsjetttramme, vil på vanlig måte vurderes i forbindelse med de årlige handlings- og økonomiplanene.

6.1 Budsjettbehov i planperioden

Kunstformidlingsplan barn og unge
 Forslag til budsjettendring i perioden 2020–2024

<i>Endringstall</i>	Vedtatt 2019	2020	2021	2022	2023	2024	Sum endring
Tilskudd til kunstformidling barn og unge	1 100 000	500 000	300 000	200 000	150 000	150 000	1 300 000
Egenandel Rikskonsertene	750 000						–
Den kulturelle bæremeisen	350 000						–
Kompetanse og nettverk		200 000	200 000		100 000		500 000
Kritikk og debatt		100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	500 000
FoU-arbeid				200 000	200 000		400 000
Samarbeid kultur, barnehage og skole		150 000	100 000	150 000	50 000		450 000
Kunstnerpris barn og unge		50 000					50 000
Sum endring per år		1 000 000	700 000	650 000	600 000	250 000	3 200 000

